

פרוטוקול מס' 261

מישיבת ועדת הכספים

יום ג', ב' באדר א', התשמ"ו - 11.2.1986 - שעה 9.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה:

י' כהן - מ"מ היו"ר
י' ז' אמיר
נ' ארד
י' ארידור
י' ארצי
מ' בר-און
פ' גרופר
ד' דנינו
א' ויינשטיין
ע' סולודר
ע' עלי
ש' עמר
י' צבן
ח' רמון
מ' שטרית
ג' שפט
ד' תיכון

מוזמנים:

שר המשפטים מ' נסים
מ' גבאי - מנכ"ל משרד המשפטים
י' בלטמן - הפרקליט הראשי
י' הגר, ט' בלומצווייג - משרד המשפטים

שר התיירות א' שריד
ר' פרבר - מנכ"ל משרד התיירות
ו' אלברנס, א' טייטלמן, ד' הגואל, ש' טל, מ' גידרון,
א' דינור, י' שובל, א' פלג, ר' בראון, ד' קולני, ג' בדיאן,
א' רונן, י' פרח, ע' מיכאלי, גב' גנני - משרד התיירות
י' בן-חיים, נ' טל, א' יחזקאלי - משרד האוצר

מזכיר הוועדה:

א' קרשנר

היועץ המשפטי לוועדה:

א' דמביץ

יועצת כלכלית:

ס' אלחנני

קצרניות:

נ' רינגלר, א' דגני

סדר היום:

תקציב משרד המשפטים לשנת הכספים 1986

תקציב משרד התיירות לשנת הכספים 1986

חוק הנגב - החלת דין הרציפות.

1045

(מקב"ל) ק"מ 18.2.86

מ"מ היו"ר י' כהן:

אני פותח את הישיבה.

א. תשובות שר המשפטים לדיון בתקציב משרד המשפטים

קיימנו שתי ישיבות ארוכות בנושא תקציב משרד המשפטים עם כל הבעיות שיש למשרד הזה. שמענו את השר ושמענו את חברי הכנסת. היות ואנחנו מחשיבים את הנושא החלטנו לתת שהות לשר להשיב בניחותה, במשך שעה - לשר ולחבר עוזריו, למנכ"ל, לפרקליט המדינה, למי שירצה - שישתדלו להשיב על כל השאלות וההשגות שהעלו חברי הוועדה.

שר המשפטים מ' נסים:

נשאלתי שאלות מתחומים ניכרים. שתי שאלות היו אולי קצת יוצאות דופן, אבל קשורות לעבודתו של משרד המשפטים.

שאלה אחת היתה: מה יקרה או איך ננהג אם ועדת הכספים תחליט שלא לאשר את תקציב משרד המשפטים. השאלה לכאורה נראית תיאורטית, אבל האם אני יכול להימנע מלהשיב? אני חייב תשובה. אם תעשו זאת ואם היה יהיה כדבר הזה - אפסיק את פעולתו של המשרד.

אבל אתם לא התכוונתם לשאול על משרד המשפטים, אלא על רשות השידור, כך הבינותי. יותר משהתכוונתם למשרד, התכוונתם - איך נאמר? - המתפלל על משרד המשפטים נענה תחילה לגבי רשות השידור. התשובה לשאלה העיקרית החבויה היא זו: אני יודע שיושב-ראש ועדת המשנה של ועדת הכספים לנושא רשות השידור נפגש עם היועץ המשפטי בסוגיה הזאת וסוכם שיתקיים מפגש, כנראה בשבוע הבא, עם הגורמים השונים הנוגעים בדבר, כדי לברר את הסוגיה הזאת.

מבחינתי אני יכול לומר לכם שיש פה התנגשות לכאורה בין שני מצבים משפטיים. המצב המשפטי האחד, שקיים חוק רשות השידור, הוא קובע שרשות השידור תפעל, תשדר; ולעומת זאת קיימת הסמכות של ועדת הכספים לאשר וכנראה גם לא לאשר הצעת תקציב. אין לי ספק שסמכות ועדת הכספים לאשר תקציב או כל דבר אחר משמעה גם סמכות לא לאשר.

אבל במקרה זה ועדת הכספים החליטה לא לאשר סתם. כאשר אתם לפעמים מחליטים או רוצים לקבל או להביא לידי תוצר שונה מאשר אתם מקבלים בכל נושא שמוכח בפניכם מכוח החוק הקובע שצריך אישור ועדת הכספים, אתם נוהגים לומר: אנחנו רוצים במקום צמוד לשכר הממוצע - צמוד למדד. אתם אומרים: אנחנו מוכנים לאשר 80% מן ההצעה, כלומר לתת תוספת של 80% ולא של 100%.

נדמה לי שוועדת הכספים בנושא הזה, בהחליטה לא לאשר בכלל, יצרה מצב שהיא צריכה לשקול מהי הדרך להביע את רצונה. למשל, אם אתם גורסים שיש מנגנון גדול מדי ברשות השידור; אם אתם גורסים שיש בזבוזים ברשות השידור. במאמר מוסגר, לא לציטוט, אני אומר זאת בבדיחותא, אני יודע שיש בזבוז גדול ברשות השידור. אני חושב שטענה כזאת אם תעלה היא צודקת. בזבוז על נסיעות, על שעות נוספות, יש מנגנון גדול מנופח לחלוטין וכו'.

אם ועדת הכספים, כמי שמופקדת על אישור תקציב, אומרת: אני מוכנה לאשר תקציב כאשר צריכים לקצץ עוד 10% מכוח האדם, אינני יודע כמה, ובלבד שיורידו תקציב של 10% מכוח האדם; 5% משעות נוספות; 6% מנסיעות, או 50% מנסיעות - אני חושב שהבעיה מבחינה משפטית היתה אחרת.

אבל אני לא רוצה לבוא בגבולו של היועץ המשפטי לממשלה. בשבוע הבא תתקיים פגישה, ודאי תדווחו עליה ואתם תקבלו החלטות כפי שאתם מבינים.

היו"ר י' כהן:

אם נציגי רשות השידור היו באים ואומרים לנו: לא אישרתם תקציב, אנחנו נבוא עם הצעה חדשה הנותנת ביטוי להתייעלות ולאותן מגמות שהם הצביעו עליהם כאשר אישרנו אז את התקציב - היינו אומרים: ניחא.

שר המשפטים מ' נסים:

על כל פנים, יש הבדל בין מקרה כזה שחוק מורה לקיים משהו ובאה ועדת הכספים ואומרת: אני לא מאשרת, פירושו של דבר שהיא אומרת שהשידורים יופסקו. אבל היא לא אומרת זאת. זוהי בעיה משפטית. צריך להתבונן בה. אחרת, אם אנחנו מוכנים לאשר תקציב וכל עוד לא יקוצץ - מי יכול לקצץ? לא רשות השידור, אלא הממשלה. האוצר בא לכאן אחרי אישור הממשלה. אם יבוא שר האוצר אל הממשלה ויאמר: הואיל ועדת הכספים איננה רוצה לאשר, אני מציע לשנות את החלטתנו ולאשר תקציב במקום 1 מליארד שקל - 800 מליון שקל. זאת היתה המגמה, אבל היא כנראה לא באה בצורה זו לידי ביטוי. מה גם שהיו כאלה שבנו את הסירוב לא על הבעיה התקציבית דווקא.

א' דמביץ:

נדמה לי שהשאלות והשאלות והקושיות של חברי הוועדה כאן נובעות בעיקר מכך שלא היתה שום תגובה מצד רשות השידור או מצד מישהו אחר למצב שהתהווה. לאמור, היתה התעלמות מהחלטת הוועדה אשר בגללה לא היה קורה כלום אילולא הוועדה נתעוררה ואמרה מה קורה פה. זה היה הדבר שהקפיץ את הוועדה. היינו, עשינו, החלטנו, ולא קרה כלום. אילולא זה הדבר לא היה מגיע אליך.

מ' בר-און:

בהמשך לדברי מר דמביץ, האמת היא שהמלאכה לא הוטלה על רשות השידור. הממשלה המשיכה להזרים כסף לרשות השידור. אנחנו נותנים את ההוראות לממשלה ולא לרשות השידור. התקציב עומד לפנינו לא להפעלת רשות השידור.

שר המשפטים מ' נסים:

ההזרמה היתה של אגרות. האגרות נכנסות לאוצר המדינה.

מ' בר-און:

אותו תקציב שאנו מאשרים לא מאושר לרשות השידור, אלא מאושר לאוצר להקציב לרשות השידור.

א' דמביץ:

זה לא תקציב המדינה. האוצר הוא בנקאי.

שר המשפטים מ' נסים:

האוצר הוא בנקאי, אבל הבנקאי יכול לומר: אין לי רשות להוציא את הכסף, כי אין לי אישור לתקציב.

לא באתי לתת תשובה שלמה. מצאתי לנכון להעיר הערה שאולי על-ידי השמעתה אתם תוכלו להפיק לקחים וגם את רצונותיכם. הלא אתם רוצי לתקן, אתם רוצים שתהיה יעילות, אתם רוצים שהמנגנון לא יהיה מנופח, שלא יהיו בזבוזים על א', ב' ו-ג'. את זה אתם יכולים לתבוע ובדין. ובאין אישור כזה הממשלה תצטרך לבוא בדברים עם ועדת הכספים כדי להגיע איתה להבנה.

שאלה נוספת שהיתה כאילו לא במישרין לתקציב משרד המשפטים, אבל אתם דנתם על משרד המשפטים ולא רק בשאלות הכלכלית - היא בנושא צווי ההריסה במגזר הערבי, או נכון יותר אי ביצוע או אי כיבוד של צווי בית-המשפט בסוגיה הזאת. הזכרתם את התפטרותו של מר ישראל קניג מכהונתו כממונה על מחוז הצפון.

משרד המשפטים המופקד מבחינה מינהלית על בתי-המשפט ונושא באחריות פרלמנטרית בפני הכנסת על מערכת בתי-המשפט, לא יכול היה ואיננו יכול להשלים עם תופעה שצוים של בית-המשפט אינם מתבצעים. או שרשות מבצעת, איזה שהוא מדור בתוכה, חברי ממשלה או פקידים, מחליטים להקל, להקפיא, או להימנע מביצוע של פסקי דין.

י' ז' אמיר:

איך הם יכולים להחליט? אין להם סמכות להחליט. הם יכולים רק להמליץ לנוגע בדבר והוא ישמע להם.

שר המשפטים מ' נסים:

אין כאן אפילו המלצה. אני מכיר היטב את הנושא. מייד אבטא אותו בקיצור עד כמה שהדבר ניתן ותראה שלא יישאלו שאלות. אולי אחר-כך תואיל לשאול.

אנחנו כמשרד המשפטים לא השלמנו ואיננו משלימים עם תופעה כזאת בשום פנים ואופן. משל למה הדבר דומה? בית-המשפט פוסק להכניס פלוני למאסר ומי שצריך לבצע זאת - המשטרה - אומרת: רגע אחד, אני מקפאה זאת, עד שוועדה תברר כמה מקומות יש לאסירים בבתי-הסוהר. אני אפילו לא מפריז. דבר שיכול להיות ריאלי בתקופה זאת. דבר כזה הוא בלתי נסבל.

אמנם, לדאבוני, התקיים באופן לא רשמי דיון בפורום ממשלתי, לא במסגרת של הממשלה, בה נתקבלה החלטה לעכב, להקפיא, להימנע מביצוע פסקי-דין עד שתבורר כל הסוגיה של הבניה הבלתי חוקית ועד שתיקבע מדיניות. המלה "עד ש..." זה לא חשוב, מבחינת משרד המשפטים ומערכת השיפוט יום ושנה וחמש שנים זה היינו הר. אבל היינו יודעים, לו התבוננו על מימד הזמן, שלא בן יום תיפתר בעיה כזאת. פירושו של דבר שמקפאים קיומם, ביצועם, אכיפתם של צווי בית-משפט.

כאשר נודע לי הדבר, ומייד לאחר שנודע לי הדבר, הגשתי הצעת החלטה לממשלה בה נאמר שהממשלה תדאג לביצוע כדין ובזמן סביר של צוים שיפוטיים של בית-המשפט ללא התערבות מצד הרשות המבצעת, כדי למנוע, לסכל, לעכב ביצועם של צוים.

כדי להסיר כל שיור של ספק, אותה עמדה הייתי נוקט אם היה מדובר, ואולי אפילו ביתר שאת, על יהודים. כאן מדובר על ערבים. מה שבוצע הוא מעט, אבל על כל פנים לגבי יהודים זה מתבצע. הנה, שלשום, אמר השופט: לבי עם האיש, הוא צודק, מצבו הכלכלי הוא בכל רע והוא זקוק למרפסת הזאת כאוויר לנשימה, כי יש לו עשרה ילדים; אבל "החוק אומר..." - והחוק עולה על הכל, קודם לכל - וביצעו זאת ביום שישי, ערב שבת. בדין ביצעו. אני אומר זאת גם כן בצער, אבל ביצעו.

מ' שטרית:

האם אין דין שצריך לתת פתרון דיור נורמלי למשפחתו?

שר המשפטים מ' נסים:

אני מדבר כעת על ביצוע פסקי דין. אני פה שר המשפטים. כאשר אדון בצד החברתי אמצא לו באותה עת פתרון. אני מדבר על הצד המשפטי. פסק-דין צריך לבצע. אי-אפשר שלא לבצע פסקי-דין.

נאמר לי שאין דחיפות לדון בענין הזה ואני לא סבור כך.

ג' שפט:

מה בג"צ היה אומר על דבר כזה?

שר המשפטים מ' נסים:

אני יודע שהרשות השופטת מתייחסת לדבר בחומרה, בזעם.

מ' שטרית:

למה צווי ההריסה תופסים רק לגבי האיש עם עשרת הילדים ולא לגבי הצפון?

שר המשפטים מ' נסים:

אני מדבר בשם הממשלה ולכן אני נזהר לא להגיד כל דבר שיש לי לומר. אתמול שיגרתי מכתב לראש הממשלה, אחרי שכל העובדות היה בידי. במכתב הזה שאיננו קצר, לא אקרא אותו בפניכם במלואו, אלא אצטט משפטים בודדים, תארתי את הבעיה. לפני שנה השיבותי על שאלתה בכנסת ונאלצתי לומר כי התערבות של שר היתה בלתי מקובלת ובלתי נאותה. אחר-כך היו פניות אל השר וייצמן מצד אנשים שהוצאו לגביהם צווי הריסה והשר פעל לעכב לפי שעה את צווי ההריסה עד לדיון עקרוני. אגב, זה היה לפני שנה. התשובה ניתנה כאשר ההליך היה תלוי ועומד. אני לא רוצה להגיד מה משמעות הדבר.

אחר-כך הפרשה של מגידל כרום, בית שנבנה על תווי של הדרך הראשית עכו-צפת. זה לא מפני שלא היתה תכנית מתאר, עוד אגע בנושא הזה. שם כותבת חברת-הכנסת חייקה גרוסמן אל האיש שפנה לבית-המשפט, שהיא דיברה עם השר וייצמן והוא הודיע שלא יבוצע הצו. בית-המשפט גינה את התופעה הזאת. השופט פלח בבית-המשפט בעכו גינה את התופעה.

אחר-כך היו מקרים נוספים שהיה צריך לבצע צווים. המשטרה אמרה: אנחנו צריכים לברר בלשכת השר וייצמן עם לסייע או לא לסייע. אתם יודעים שאי-אפשר לבצע צווי הריסה בלי סיוע-ליווי של המשטרה. הלא הדברים ברורים. ניתנה הנחיה ממנכ"ל משרד ראש הממשלה להקפיד את כל הביצוע.

לאחר מכן נתקיימה ישיבה של מספר שרים והחליטו לעכב. אחר-כך ניתנה הנחיה של שר המשטרה למפכ"ל - שר המשטרה סיפר על כך בפומבי בשבוע שעבר. אני מבקש - נאמר - כי משטרת ישראל לא תאבטח ו/או תסייע להריסת מבנים אלה עד לסיכום המדיניות בנדון. זה סיכול ביצועם של פסקי-דין. זו התערבות של הרשות המבצעת.

אני לא יכול להבין מה ועדה יכולה לעשות. ועדה רוצה למיין - בבקשה. האם תגיד: צווים אלה של בית-משפט לא נבצע, וצווים אלה - כן? האם יש לה סמכות? איזו ועדה שתהיה, בדרג העליון ביותר במדינת ישראל. אין דבר כזה. אז בשביל מה ועדה? ואם אין כוונה כזאת - למה היא קמה? לטפל בנושא - בבקשה. למה בינתיים לא מבצעים צווים של בתי-משפט?

יש סיפור שמדובר על 7,000 מקרים. איך אפשר בן-יום, בהינף יד לבצע 7,000 מקרים? יש פה יותר מאשר אי הבנה. אני קורא לזה אי הבנה. אני לא רוצה לקרוא לזה משהו כמו הטעיה, למשל.

י' ז' אמיר:

אבל הממשלה יכולה להחליט, לאור חומרת המצב, שכל מה שקרה עד תאריך מסויים -

שר המשפטים מ' נסים:

הממשלה לא יכולה להחליט. גם בית-המשפט לא יכול. רק חוק חנינה ספציפי, שאתה - לא אתה באופן אישי - תתמוך בחוק החנינה לאסירי המחותרת - -

י' ז' אמיר:

זה בכלל לא קשור.

שר המשפטים מ' נסים:

הואיל ואני לא תומך לא בזה - אז גם לא בזה. אינני מוכן לחוק חנינה ספציפי. זה יותר מאשר אי-הבנה כאשר מציינים את המספר של אלפים. יש להבדיל בין צווים שיפוטיים שניתנו מפני שבית נבנה על אם הדרך, מפני שהיתה השגת גבול על שטחים ציבוריים, פשוט חטיפה על אם הדרך ומסכלים את כל תכניות המתאר שצריך באזור; לבין אנשים שהקימו באזור שאין תכנית מתאר, על אדמה פרטית שלהם, שאז הוועדה המקומית או הוועדה המחוזית יכולה לתת היתר.

ההצעה שלי לממשלה היתה לגבי מקרים שבהם לעולם הוועדה המקומית או המחוזית לא יכולה לרפא את העבירה. מה בדרך-כלל אומר בית-המשפט כאשר הנושא בא אליי? - אם תוך שנה הוועדה המקומית תיתן היתר לא להרוס - ההריסה היא רק אם בסופו של דבר אין היתר - על אלה אנחנו לא מדברים. מדובר על בערך 100 מקרים, לא 7,000 ולא 2,400. אם היו מבצעים זאת בזמן זה לא היה מצטבר גם ל-100. זה כבר שנה ויותר שלא מבצעים פסקי-דין מסוג זה על-פי הנחיות ממקור של רשות מבצעת. במקומות אחרים כן מבצעים. זה דבר בלתי נסבל.

למעשה יש היום תכניות מתאר. לפני מספר שנים היתה בעיה, אבל בשנים האחרונות נעשו מאמצים כבירים בגליל להכין תכניות מתאר ויש כבר תכניות מתאר. הרבה מן האלפים האלה אין לי ספק שהם כבר היום על תכנית מתאר. אנחנו מדברים על אותם מקרים של השגת גבול, של עליה על תווי של דרך. זה סיכול מוחלט.

היו"ר י' כהן:

כמה פסקי-דין לא בוצעו?

י' ז' אמיר:

אולי תיתן לנו סקירה על 8 השנים האחרונות מבחינת ביצוע פסקי-דין.

שר המשפטים מ' נסים:

100 עד 150.

ההוראה למשטרה לא לבצע פסקי דין, או הפרעה למשטרה בשעת ביצוע צו כאשר פתאום מונחת הוראה - זה רק ענין של שנה. היו ביצועים של פסקי דין, לא ערכתי סטטיסטיקה.

בעקבות הודעת המשטרה לא לתת ליווי החליט היועץ המשפטי לממשלה לבדוק את המצב המשפטי שנוצר בנושא זה, בעיקר את הטענה שהושמעה בדבר התערבות בלתי ראויה בביצוע צווים של בתי-המשפט. הוא פנה לשר הפנים, ליועצו של השר וייצמן ובימים הקרובים הוא יגיד גם את דעתו.

עכשיו לשאלות הספציפיות. נשאלתי על-ידי חבר-הכנסת בר-און לגבי מעמד המערכת המשפטית במדינה, האם יש דאגה, מה הבקרה הפנימית. אני רוצה לומר שאני די שבע רצון לגבי המצב בבתי-המשפט במובן זה. בתי-המשפט נהנים מאמון ואני חותר, פונה, מבקש בכל עת שכל אדם, בעיקר איש ציבור, יהיה זהיר בכבודה של הרשות השופטת. באותו זמן, באותו רגע, שהרשות השופטת תתחיל להיות פגועה אז התוצאות יכולות להיות קשות מאוד בחברה הישראלית.

בסך הכל אני שבע רצון מיחס הציבור הרחב לבתי-המשפט. אתם יודעים שמותר בהחלט לבקר את בית-המשפט. ביקורת כנה, אדיבה - כך לשון החוק - מותרת. בתחום הזה לא רק שאינני חושב שצריך למנוע ביקורת במסגרת הזאת, אלא היא מותרת ולפעמים אפילו רצויה, אבל לא מעבר לזה.

אני חייב לומר שבעת האחרונה אני רואה תופעה. למשל אתמול קראתי בעתון שהנוער נגד הגזענות משתמש בביטוי שהחלטת בית-המשפט המחוזי בירושלים על נושא ועידת "כך" היא טפשות ועוד ביטויים. הטפשות היא של מי שאישר, אבל בית-המשפט פוסק לפי חוק והוא לא יסלף את הדין גם אם זה לא רצוי לי, לך או לו. ההתבטאות הזאת כלפי בית-המשפט היא פסולה. כך היתה גם התבטאות חריפה כלפי הבג"צ כאשר החליט מה שהחליט על הצעות חוק פרטיות בכנסת.

ד' תיכון:

למה לא הסבת תשומת לבו של מי שצריך היה להסב?

שר המשפטים מ' נסים:

הסבתי ופעלתי בעניין. נאמרו דברים, לא אזכיר שמות של עתוננים וכו', אמרתי את דעתי שיכולים להשמיע ביקורת, אבל ביקורת אדיבה וכנה. כשהביקורת חורגת מביקורת אדיבה וכנה - זוהי עבירה על החוק. העבירה על החוק היא הדבר המשני. לבד מהאפשרות שהצטברות של תופעה כזאת יכולה להביא לפגיעה באמון של הציבור בבתי-המשפט. יש להזהר בזה זהירות רבה.

ד' תיכון:

אני בא עכשיו מבית-המשפט. אזרחים רבים נכנסים ויוצאים כל יום בשערי בית-המשפט. חלק מהם יוצא מזועזע מן הצורה של המשפט במיוחד בבתי-הדין המהירים, דהיינו תעבורה ובתי-דין עירוניים. נוצרת לאט-לאט דעה בעניין הזו המבקרת קשות את בתי-המשפט. מה קורה לאזרח שנכנס לבית-הדין ולא נתנו לו להשמיע את דבריו? מה אזרח כזה יכול לעשות? ואז הוא משנה את דעתו. לנו יש למשל מוסד הנקרא מבקר המדינה. איזה מוסד בתחום המינהלי מבקר את בית-המשפט ואם בכלל, למעט הכנסת?

ע' סולודר:

בעניין בתי-המשפט הרבניים, הקואליציה הורידה חוק אזרחי לגירושין. קיימת בעיה של עינוי הדין ומשיכת הדין בבתי-הדין הרבניים. השאלה היא אם לבית-המשפט יש בכלל אפשרות נגיעה בנושא?

שר המשפטים מ' נסים:

הנושא של בתי-הדין איננו נוגע למשרד המשפטים. יש אפשרות, בנסיבות מסוימות, להגיש בג"צ על בתי-דין וזה לא על נושאים מעין אלה אם היתה חריגה מסמכות וכד'.

אני רוצה שיהיה טוב יותר. אני רוצה שבמקום כ-20 שופטי תעבורה - יהיו 60 שופטי תעבורה. יושב פה נציג האוצר - יכולים לבקש להוסיף 20 שופטי תעבורה נוספים. הייתי מתפשר גם על תוספת של 10 שופטי תעבורה. הם עומדים בלחץ. אמרתי לכם את מספר התיקים, בלי ברירת משפט או עם ברירת משפט - 180 אלף תיקים בשנה על כ-20 שופטי תעבורה. יש 16-18 שופטי תעבורה, אולי קצת יותר, לא ספרתי למטרה זו, כאשר מדובר גם במשפטים קשים ביותר. הזמן המושקע לגבי אותם משפטים שהיו בהן תאונות, אולי הריגה וכד'. מה אפשר לעשות? תנו לנו שופטים נוספים וגם מבנים לשופטים - ואדאג שהלחץ הזה לא יהיה קיים. ניתן לצמצם את הלחץ הזה. כל שופט יקבל כמות קטנה יותר של תיקים. נכון, בצפת ובמספר מקומות יש לפעמים תור של 100 איש בבקר, עכשיו ניסינו לווסת זאת באמצעות המשטרה, שלא כולם יבואו באותה שעה, אלא כל כמה שעות, כדי שלא הכל יהיו יחדיו, אין לנו גם מקום להמתנה. כל דבר ניתן להיעשות ובלבד שיהיו לנו שופטים נוספים, כוח אדם מינהלי ואולמות נוספים. אם יש אפשרות להוסיף - אשמח.

יש גם בעיה של בתי משפט לעניינים מקומיים. לא בכל מקום. יש מקומות שמאוד צפוף בגלל ריבוי תביעות. אין הרשות המגישה את התביעה. תלוי איזו עיריה, איזו מחלקה משפטית יש לה רצף של תביעות וכד'. גם פה, הנה אנחנו בריב עם האוצר, צריך למנות עוד 5 שופטים לנושאים מקומיים והמימון אפילו לא על-ידי האוצר והאוצר מתנגד. 262 - כזה וראה וקדש. מה לעשות? המתנה של 3 שנים למשפט פלילי זה טוב? לא טוב, רע מאוד. צריך לפתור את הבעיה. אנחנו היינו בדרך לפתרון, חשבתי שאם היינו ממשיכים בדרך הזאת, כמו שעשינו ב-3 השנים האחרונות, על-ידי הוספת מספר שופטים ועוד דברים שאינני רוצה לעמוד עליהם בשעה זו, אז גם בתל-אביב וגם בחיפה היינו פותרים את הבעיה, היינו הופכים את תל-אביב וחיפה לירושלים באר-שבע ונצרת. אז אולי היינו המדינה הדמוקרטית המתקנת ביותר.

אני לא צריך להזכיר לכם שאם מוסיפים שופטים מוסיפים פרקליטים. אם יהיה עוד קצת כוח אדם, אפילו לא הרבה - ניתן לפתור את הבעיות, אבל אין כוח אדם. צריך להתמודד עם הבעיות לפי המצב הקיים. עושים במסגרת הקיימת מאמצים עילאיים ואתם רואים את התוצאות מהנתונים שקיבלתם בישיבות: תפוקה רבה יותר, ניהול טוב יותר וגם שיפורים בחקיקה ובסדר הדין ועל זה לא אעמוד בשעה זו.

יש בקרה פנימית. הכל נבדק. כל תלונה נגד שופט נבדקת, אלא שאנו עושים זאת בצנעה מאותו שיקול שאמרתי קודם. יש שופטים גם מגיעים לדין משמעתי. בקרה פנימית קיימת. אין דבר כזה שמטאטאים משהו.

ד' תיכון:

מה זאת אומרת בקרה פנימית? מה על אדם שרואה את עצמו נפגע בתחום המינהלי? הוא טרען שהשופט לא שמע את דבריו. מה הוא צריך לעשות?

שר המשפטים מ' נסים:

זה לא מינהלי, זה מאוד מהותי. יגיש ערעור: לא נשמעתי. בית-המשפט המחוזי יבטל את פסק-הדין אם לא שמעו את דבריו. אין דבר כזה שלא שמעו את דבריו. או אם הוא רואה התנהגות שאיננה הולמת - הוא פונה לשר המשפטים. שר המשפטים בודק כל תלונה, אחת לאחת. היא מועברת לפרקליט המדינה, עם כל החומר, פרקליט המדינה בודק, מעיין, מעיר, מחווה דעתו, שר המשפטים קורא, שואל, מבקש השלמות. ואחר-כך אנחנו מחליטים אם להגיש בקשה להקים בית-דין משמעתי אם לא. להעיר הערה, על-ידי מי. יש בקרה פנימית נאותה. היו בירורים פנימיים כאלה. היו השעיות, כמובן שלא אזכיר שמות, לא לבית-משפט פלילי דווקא, יש בית-דין משמעתי. הלוואי ובכל מערכת היתה בקרה פנימית כמו שקיימת כאן. אני מודה, אני חושב שזאת מעלה - הבקרה היא פנימית.

חבר-הכנסת אמיר, אין היום מצב שהיה עד לפני שנתיים ששופט יכהן עד גיל 70 ויהי מה. אנחנו תיקנו את חוק יסוד: השפיטה, התיקון התקבל לפני כשנתיים, הכנסנו סעיף שנשיא בית-המשפט העליון ו/או שר המשפטים יכולים להביא הצעה לוועדת המינויים לשופטים לסיים כהונתו של אדם. זה סעיף חשוב ביותר. בכל גיל, בכל רגע, מרגע מינויו עד גיל 70. ואז, אם יש רוב של 7 חברים מתוך 9 חברי הוועדה - ההחלטה מחייבת. כהונתו של שופט נפסקת. זה בשום פנים לא יכול להיות ברוב רגיל. לא כל אחד יכול להגיש את ההצעה. או נשיא בית-המשפט העליון או שר המשפטים. לפי מה שאני מכיר ב-5.5 שנות כהונתי, תמיד יש תיאום בין נשיא בית-המשפט העליון לבין שר המשפטים, הם פועלים בהבנה וברוח טובה של שיתוף פעולה פורה. אם יש מקרה שראוי לכך - לא נהסס להשתמש בסעיף הזה.

חבר-הכנסת בר-און, עליה בפלילים נובעת ממספר טעמים. אנחנו הפעלנו פיקוח על המחירים תקיף בשנה האחרונה וזה גם מביא לעליה. יש גידול בתיקי מיסוי וגם גידול בתוצאות שהמטרה הביאה, בגלל עליית הפשע. אמנם יש גידול בפשע לאורך שנים, אבל לא רק זה. יש יותר גילויים ויש יותר תיקי מס-הכנסה, פיקוח על מחירים וכד'.

לגבי טאבו תל-אביב, אני לא צריך לחזור, אני מודה לחברי הוועדה שכולם כמעט הביעו חרדה מהמצב הזה. אני מאמין שאתם תוכלו לתרום תרומה חיובית ביותר בענין. יש הבנה פחות או יותר בסוגיה הזאת עם האוצר, שהשנה הזאת הדבר יתחיל לפחות למצוא את פתרונו. אם נעשה מיכון של הטאבו בתל-אביב - נפתור את הבעיה. אם לא - חבל, זו תהיה אולי הוצאה כפולה אם נצטרך לעשות מיקרופילם, צילום של הספרים ואחר-כך לעבור למיכון. זה יהיה בתיאום עם האוצר. הוועדה יכולה לתרום תרומה חיובית בנושא זה.

א' ויינשטיין:

האם יש תקציב?

שר המשפטים מ' נסים:

לטאבו תל-אביב אין תקציב.

נ' טל:

יש תקציב ובתקציב קיים כסף לכל הנושא. הבהרתי בישיבה הקודמת - שביתרה הגדולה של הכסף נוכל לצלם את כל טאבו תל-אביב.

שר המשפטים מ' נסים:

אני לא רוצה שתהיה אי הבנה. אם הכוונה שייאמר לנו תחסכו, תצמצמו בעניינים אחרים של משרד המשפטים - לא עשינו שום דבר.

נ' טל:

זה מתואם עם האנשים שלך.

מ' גבאי:

מתואם בכך שיורידו מחשבון מיכון רשם החברות זה יעבור לטאבו תל-אביב.

נ' טל:

אותה פעולה שסוכם עליה - תתבצע. פשוט חברת "דיגיטל" הוזילה את מחירי המחשב. לא נקנה מחשבים יקרים שהיו הדור הקודם. יש דור חדש שהוא זול יותר.

שר המשפטים מ' נסים:

אברך על כל פעולה שתיעשה. אני שמח לשמוע, זה לא מצער אותי, ובלבד שרמת הפעילות של משרד המשפטים לא תקטן בשום ענף, כי אנחנו נמצאים ברצפה של הרצפה של הרצפה של הפעילות. יכולנו להשביח את השירותים שלנו כהנה וכהנה. ראיתם מה קרה בטאבו ברחבי הארץ, חוץ מתל-אביב, באותו יום עושים עיסקה. איפה יש שיפור כזה? אגב, גם ברשם החברות - פעם היינו רושמים חברה אחרי חודש-חודשיים; היום, באותו שבוע, אפילו פחות. מהירות בלתי רגילה ושיפור השירות לציבור.

מ' בר-און:

זו נקודה חשובה שיהיה כתוב בפרוטוקול שחברים בוועדה רצו להוסיף את הסעיף הזה ולפי דעתו של נציג האוצר העניין נראה פתור.

שר המשפטים מ' נסים:

הוועדה רושמת בפניה את הודעת נציג האוצר.

חבר-הכנסת אריאל ויינשטיין, בעניין פיקוח על העזבונות, אין היום, אין לנו כוח אדם לזה. צריך בשלב ראשון 4 אנשים משפטנים. פעם ניסינו ואמרנו אולי כפי שאתה הצעת מתוכו, אבל זה לא פשוט, כי מדובר על עזבונות חוץ שהם לא ברשות האפוטרופוס. אי-אפשר לקחת מעזבונות של X ו-Y שהם בטיפול האפוטרופוס, לגבי עזבונות מאות אלפים ורבות של מקרים מחוץ לאפוטרופוס. הוא צריך לפקח על מנהלי עזבון אחרים. לכן די לנו בשלב ראשון כדי להתחיל 4 משפטנים שנפזר אותם במספר מקומות שונים בארץ: 2 בתל-אביב, 1 בירושלים ו-1 בחיפה - ונוכל לפקח על העזבונות. זה לטובת הצדק, המוסר ואולי גם אוצר המדינה.

כונסי נכסים גם כשאינם משפטנים - אני רוצה לומר שממילא הכנסתי שינוי בסוגיה הזאת. פעם היו רק עורכי-דין, על-פי הכללים, הוספתי בתקנות שפרסמתי ב-9.3.81 גם רואי חשבון. לא רק זאת, כתבנו גם: בנסיבות מיוחדות, אם שוכנע בית-המשפט שחיוני לעשות כן, רשאי הוא בהמלצת הכונס הרשמי למנות לתפקיד כל אדם בעל הכשרה מקצועית הדרושה לדעת בית-המשפט לצורך אותו תפקיד אף שלא נתקיימו בו התנאים של סעיף 2 האומר: עורכי דין ורואי חשבון.

קודם כל זה קיים היום. היום אין השערים נעולים בפני האפשרות הזאת. אולי זה לא ממוסד ולא מאורגן, אני מתכוון לבדוק את הנושא הזה ברצינות, לראות אולי צריך לשנות את הנוסח. אני גם צריך לדאוג שלא תהיה לזות שפתיים על בית-המשפט, מיהו אותו אדם היכול, האם לפתוח זאת כליל ולהכין רשימות כמו שיש רשימות של רואי חשבון ועורכי-דין, מי יכלל ומי לא יכלל. יש שורה ארוכה של בעיות מסובכות בנושא הזה. יש לבית-המשפט רשימה של עורכי דין ורואי חשבון ויש גם תנאים שהאיש לא כנס נכסים במשך שלוש שנים שקדמו למינוי ועוד שורה של תנאים, ותק וכד'. זה דבר שטעון בדיקה אמיתית.

עקרונית, כפי שזה בא לידי ביטוי - זה פתוח. יכול להיות שצריך לפתוח זאת יותר, אולי גם למסד, אבל זה צריך להיעשות אחרי בדיקה, אמרתי למנכ"ל שיואיל למנות צוות לבדוק את העניין.

ד' תיכון:

האם זה בבחינת NEWS שיוקם צוות לבדוק את העניין? תואילו לפרסם זאת.

שר המשפטים מ' נסים:

בהחלט. אתם יכולים לפרסם זאת.

(אחרי כן רשמה א' דגני)

בנושא של סניגוריה בפלילים, אני רואה בזה נושא חשוב ביותר. העברנו לאוצר את הדו"ח של ועדת-בכור. אני מקווה שהאוצר יעמוד בדיבורו. פנינו גם ללשכת עורכי הדין. טיפל בכך גם נשיא בית המשפט העליון, שעורכי-דין יתנדבו להופיע. אינני תולה בכך הרבה תקוות. אסור לבנות על כך. אפשר להסתייע בכך, אבל אסור לבנות על כך את התכנית. כי אינני יודע אם זה יהיה ומתי, ואם ההתנדבות תפעל. פעם ניסו משהו אחר בלשכת עורכי הדין. אינני רוצה שוב להיכנס לנושא של בוררות וכדומה. זה לא הצליח. אינני רוצה שנושא כה חיוני שהוא מזכויותיו היסודיות של אדם לקבל הגנה כאשר הוא מואשם בפלילים יישאר תלוי על בלימה. הכל צריך להיות מבוסס על דבר ממוסד.

חבר הכנסת דן תיכון עורר את השאלה של שופטי תעבורה עוד בישיבה הקודמת.

ד' תיכון:

הוועדה לעניני ביקורת המדינה שהתפצלה לחוליות תבקר בחדשים הקרובים בכל בחי המשפט.

שר המשפטים מ' נסים:

אני חושב שזה כלל לא תפקידה של הוועדה לעניני ביקורת המדינה. היא חורגת בכך מסמכויותיה. בבקשה, שתבקר, היא תהיה אורחת רצויה. אבל הגיע הזמן שכל ועדה תדע את מקומה. היא צריכה לדון בדו"חות של מבקר המדינה. עד כאן תחום שבת..

ד' תיכון:

יש על כך דו"חות של מבקר המדינה.

שר המשפטים מ' נסים:

בבקשה, תערוך הוועדה ביקורים.

השאלה הבאה היתה בקשר לשוק ההון. מזמן רצינו להפיץ תזכיר, אבל חל עיכוב מסיבות שאינן תלויות בנו על ידי משרד שאיננו משרד המשפטים. אבל לפני שבוע או שבועיים הופץ תזכיר בנושא הזה.

ד' תיכון:

אתה מדבר על המלצות ועדת-גבאי?

שר המשפטים מ' נסים:

כן.

לענין שמאי המקרקעין אשיב בקצרה. החקיים על כך דיון בשלוש או ארבע ישיבות של הוועדה לעניני ביקורת המדינה. אני חייב לומר שחידשנו דבר גדול וחשוב בכך שפתחנו באוניברסיטת תל-אביב קתדרה להכשרת שמאים, להשתלמות אקדמית, כדי להפוך את המקצוע למקצוע פתוח שכל מי שרוצה יכול ללמוד אותו. זה יביא לידי פטור מבחינות וכדומה. היתה היענות רחבה מעבר למה שצפינו. נרשמו 80-90 תלמידים ולומדים 50. זוהי תכנית של שנתיים, שהחלו בה השנה.

מ' בר-און:

השוק זקוק למספר כזה של שמאים?

שר המשפטים מ' נסים:

בהחלט כן.

ד' תיכון: זה ענין של השקפת עולם.

שר המשפטים מ' נסים:

לא השמאים יקבעו מה נחוץ ומה לא. מועצת השמאים, הפועלת ליד משרד המשפטים, וגם אנכי טרחנו במשך שלוש שנים עד שהשגנו אישורים של המועצה להשכלה גבוהה, של אוניברסיטת תל-אביב, והגענו להסכמים. אגב, זה כרוך בתשלום כבד של התלמידים, שרובם כבר אקדמאים. אנחנו מטפחים את המקצוע הזה ומשביחים אותו.

א' ויינשטיין:

אלה גם פירוטיה של ועדת-גבאי.

שר המשפטים מ' נסים:

זוהי ועדת-גבאי אחרת. מי שהיה יו"ר מועצת השמאים, היום חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, פנה אלי בעניין זה כאשר היה יו"ר מועצת השמאים והתחיל לפעול בנושא בעקבות ועדת-גבאי. צריך היה לפעול במשך שלוש שנים עד שקם הדבר, והוא קם.

מאגרי מידע - אינני חושב שזה עניין שצריך לעמוד עליו ברגע זה.

הוצאות הגנה לעובדי ציבור, זה על פי החלטות של ועדת שרים לעניני חקיקה. יש תעריף, אבל יש סמכות לוועדה שמנכ"ל משרד המשפטים עומד בראשה, שהיא קובעת בענינים אלה, גם לחרוף מהתעריף אם יש נסיבות מיוחדות. כמובן שהחריגה איננה יכולה להיות עמוקה ביותר.

את הנושא של בית משפט לתביעות קטנות אינני מתכוון להעלות בשעה זו. רק לפני זמן קצר הסברנו מהן סמכויותיו. אני חושב שהוא יתפך לבית משפט רגיל. כל יתרונו שלא מופיעים בפניו עורכי דין, שההליכים בו מהירים. (היו"ר י' כהן: מהי התקרה היום?) 3,000 שקל חדש. אנו מעלים את התקרה מדי חצי שנה. אני רוצה למנוע התפתחות בית שלום נוסף. כל מינו שהוא עוסק בקטנות, ולכן הוא נקרא בית משפט לתביעות קטנות. אם נעלה את סכומי התביעות ינצלו זאת מוסדות שנוה להם הדבר, ונשנה את יעודו של בית המשפט הזה. אנו מתכוונים בכך לעזור לאנשים שאין להם אפשרות לפנות לעורך דין ולהגיש תביעה מסודרת אלא יכולים לפנות בעצמם. אנחנו גם מסייעים לאנשים. יש סטודנטים שמסייעים בהכנת כתבי תביעות.

היו"ר י' כהן:

מי הם השופטים בבתי משפט אלה?

שר המשפטים מ' נסים:

יש גם שופטים שנתמנו במיוחד למטרה זו, אבל מאחר שרציתי שזה לא יהיה רק נחלתם של אנשי ירושלים, תל-אביב או חיפה, עשינו הסדר לפיו לא יהיה בית משפט שאין בו גם בית משפט לתביעות קטנות. כלומר, אותו שופט שלום יש לו מינוי גם לשופט של בית משפט לתביעות קטנות. פירוש הדבר שהוא מוסמך לדון בזמן הקצוב שיש לו למטרות אלה גם בתביעות קטנות בפרוצידורה של דיון בתביעות קטנות. לכן בכל מקום שיש בו בית משפט שלום יש בית משפט לתביעות קטנות. זהו חידוש של השנתיים או שלוש השנים האחרונות.

דובר על שימוש במבנים של בתי ספר נטושים למטרות שלנו. לו ידעתם כמה טיפלנו בעניין זה. נפשנו נקעה מרוב טיפול. בסוגיה הזו עם עיריית תל-אביב או חיפה, עם שר האוצר. אמרנו שנקבל בתי ספר כנגד מתח חסד שניתנה לעיריית תל-אביב. לא נמצא מקום מתאים. ההוצאה היתה אדירה. (ד' דנינו: את מתח החסד קיבלו..). מתח חסד במפורש.

בנושא של משפטי מס, אני רוצה לומר שפיתחנו שיטה חדשה על עבירות מינהליות. את התרומה הגדולה ביותר תתן השיטה הזו דווקא בעבירות מס, יותר בנושאים הטכניים, לא העלמות מס כבדות שעליהן מוגשים משפטים פליליים רציניים, אלא בעבירות הטכניות. כבר בימים אלה נפרסם את התקנות ונפעיל את החוק. מפקח הממונה על ידי שר, או רשם הממונה על ידי שר המשפטים, יכולים לשלוח הודעה בנוסח הבא: עברת עבירה פלוגנית, עליך לשלם קנס כזה וכזה. מפקח יכול לקבוע קנס קצוב. רשם שיש לו כישורים של שופט יכול לקבוע קנס בטווח מסוים, בין מינימום למקסימום, או על כל פנים מקסימום, והוא יכול לקצוב על אותה עבירה, אם הוא רואה שהיא בעלת חומרה יתרה, עבירה חוזרת וכדומה, סכום יותר גבוה. אני מאמין שנפעיל זאת בימים הקרובים.

מ' בר-און:

האיש, אם רצונו בכך, יכול לפנות לבית משפט.

שר המשפטים מ' נסים:

כן, הוא יכול להעדיף ללכת לבית משפט. זה כמו ברירת משפט, אבל יש לכך יתרון, כי זה מעוגן ומסודר ויהיה מרכז לגביית קנסות. אנחנו מארגנים זאת עכשיו בשיתוף פעולה עם האוצר. ודבר נוסף, לא יהיה רישום פלילי. זה לא מהווה כתם פלילי על האדם. זה יהיה קל ונוח.

היו"ר י' כהן:

מערכת המשפט תהיה מופקדת על כך?

שר המשפטים מ' נסים:

לא מערכת המשפט אלא כל משרד ומשרד. משרד האוצר יצטרך למנות מפקחים לצורך זה, הם ישלחו הודעות. בדרך זו נאכוף את החוק, דבר שהיום איננו מתקיים בגלל היעדר כוח אדם שיפוטי ואחר, פרקליטים וכדומה.

היו"ר י' כהן:

האם אפשר יהיה לשלוח חזקה תיקים הנמצאים בפרקליטות, תיקים שהדיון בהם טרם החל?

שר המשפטים מ' נסים:

זה לא, אלא אם כן היועץ המשפטי יחליט על עיכוב הליכים. תיק פתוח רק בית משפט יכול לסגור אותו על ידי סיום ההליך השיפוטי, או עיכוב הליכים על ידי היועץ המשפטי לממשלה.

היו"ר י' כהן:

לנו נמסר על ידי הממונה על הכנסות המדינה ונציב מס הכנסה שיש להם ענין לקחת חזרה תיקים שנערמו בערימות או אוחסנו בארגזים ועדיין לא החלו לדון בהם.

שר המשפטים מ' נסים:

הם יכולים לפנות ליועץ המשפטי והוא ישקול אם תיק זה מתאים או לא מתאים לכך.

היו"ר י' כהן:

אני חוזר ומדגיש כי מדובר בתיקים שלא נפתחו בהם ההליכים.

שר המשפטים מ' נסים:

חיק שהוגש לבית משפט יש להטלים את ההליך בו, או לעכב את ההליכים על ידי היועץ המשפטי.

רישום אדמות המדינה בנגב זהו הסדר המקרקעין. אמרתי שבממשלה מחקיים עכשיו דיון על הסדרת העניין. אני בעד תשלום פיצויים אף על פי שיש לנו פסק דין של בית המשפט העליון שקובע שהאדמות הן של המדינה. אני בעד תשלום סכומים מסוימים כפיצוי לבדואים. זה יעלה בתקופה של שנים 100-150 מיליון דולר. אבל אני חושב שמדינת ישראל תחטא לחובתה החיסטורית אם לא תקיים זאת מייד.

היו"ר י' כהן:

האם זה נוגע לשאלת הבעלות של המדינה בשטחים?

שר המשפטים מ' נסים:

כל מה שקשור ליהודה ושומרון שייך יותר למשרד הבטחון. אנחנו נותנים ייעוץ משפטי.

נשאלתי על משרד מס הכנסה בנצרת אם הוא עובד בשבת או לא. רבותי, אל תפנו אלי בעניין זה. אנחנו לא שוטרים. מי שיש לו תלונה על עבירה מאיזה סוג שהוא חייב להגיש אותה למשטרה. אני אומר זאת גם לחברי הכנסת. פעמים רבות הם פונים ישירות ליועץ המשפטי שיגיש משפט פלילי וכדומה. לפעמים זוהי הוראה, לפעמים הנחיה, לפעמים זו משאלה או בקשה. נא לדעת שהדרך להגיע למיצוי דין היא על ידי פניה למשטרה לחקור. מי שיש לו טענה על כך שמשרד מס הכנסה בנצרת פתוח בשבת, יואיל בטובו להגיש תלונה למשטרה.

לנושא של ארנונה כללית והעלאה במאות אחוזים - הנושא מטופל, ואינני רוצה להיכנס לפרטיו.

חבר הכנסת בר-און שאל גם על פירוק חברות. המצב הכלכלי מביא לכך שיש מספר גדול והולך של חברות כאלה. חבר הכנסת צבן שאל על מספנות ישראל. אנחנו פועלים לפי החוק. כל זמן שהדבר אפשרי על פי החוק והחוק מאפשר פניה לבית המשפט על הליך של קדם פירוק או הליך מסוג זה - (י' צבן: למה לא עשיתם פירוק מרצון?) יש אמצעים שהחוק קובע אותם, לא משרד המשפטים החליט לפנות לבית המשפט. פנתה הממשלה. ובית המשפט מינה את כונס הנכסים הרשמי לתפקיד של קדם מפרק. והוא פועל על פי החוק, והוא פועל על פי הוראות של בית משפט והוראותיו בלבד, והן המחייבות.

אינני רוצה להשיב לגופה של הבעיה של מספנות ישראל. אולי יש לי דעה. אני מופיע פה כשר המשפטים, ואינני מייצג את הממשלה בסוגיה של מספנות ישראל.

מ' בר-און:

שאלתי אותך האם לא נכון לחוקק חוק המונע מהממשלה לפרק חברה על ידי כונס, בדרך של פשיטת רגל לכאורה.

שר המשפטים מ' נסים:

אתה מתכוון לחברה ממשלתית. (מ' בר-און: כן). אולי יש לבחון את הסוגיה הזו כאשר הנושה זוהי הממשלה עצמה. במקרים שהנושא הוא אחר, לא דווקא. יש מקום לשקול זאת. אבל היום זה מתבצע על פי החוק.

י' צבן:

מינוי כונס מפסיק את כל מערכת יחסי העבודה בין עובד ומעסיק.
אחה יושב בממשלה כיודע חוק ומשפט. האם ניחנה הצעה לפירוק מרצון, שכן
זהו תהליך אחר?

שר המשפטים מ' נסים:

על כך החליטה ועדת השרים לעניני כלכלה, והדבר בוצע. כל עוד התהליך
הזה מחקיים על פי החוק ואין בו פגם משפטי אינני יכול להתערב. אשר לעתיד,
יש מקום לבחון את הסוגיה הזו.

על עמלות למדריכי תירות תשאלו את שר התיירות שמייד יופיע בפניכם.
נכון שיש חוק. מינינו ועדה כדי לבדוק אולי דרך אמצעית בסוגיה הזו.

שכר עובדי בתי המשפט - לפני ארבע שנים ניתנה תוספת מיוחדת לעובדי
בתי המשפט. ניתנה תוספת שווה לכל בעלי הדרגות, ואז היא היתה בסכום של
אלפיים שקל. עובד בדרגה י' או יא' קיבל אלפיים שקל, וגם עובד בדרגה כ'
קיבל אלפיים שקל. רצינו לגשר על הפער במשכורות. היום הסכום של אלפיים
שקל הוא סכום נכבד. השכר של עובדי בתי המשפט איננו טוב, כמו שכרם של
עובדי המדינה שהוא לא טוב, אבל היום הם אינם מופלים לרעה כפי שהיו
בעבר.

רישום שיכונים - אני מטפל בענין אולי ארבע או חמש שנים. אני רואה
בזה בעיה ממדרגה ראשונה, כי חובחה של מדינת ישראל לתח למי שרכש נכס
תעודת רישום על שמו. דעו לכם שעל פי החוק הרישום בטאבו הוא הקובע
אח הבעלות. חוק המקרקעין קובע שהבעלות היא על פי הרישום, ובאין רישום
יש בעיה לגבי הבעלות. ואינני רוצה לפרט עכשיו את טיבה של הבעיה.
ידענו שאי-אפשר לעשות זאת בשיטה הקיימת. אם נרצה להתחיל ולבצע רישומים
כשם שמבצעים רישומים של דירות בצורה שיגרתית כיום, יהיה צורך במנגנון
נוסף של עשרות עובדים במחלקת המדידות, במינהל מקרקעי ישראל ובמשרד
המשפטים, לשכת רישום המקרקעין. יש אומרים שזה יחייב להוסיף אפילו
שבעים עובדים. חשבנו שצריך לעשות מבצע בסוגיה הזו על ידי מסירת הענין
לטיפול על פי מכרז חיצוני, שאדם או גוף יקבלו על עצמם את האחריות
לבצע זאת בקבלנות, החל מביצוע פרצלציות ורישומן וכלה ברישום הסופי
עצמו. זה מחייב תקציב. היו קשיים, שאינני רוצה לפרט אותם עכשיו.
על כל פנים אני רואה בכך ייעוד. נבוא בדברים עם האוצר על הבעיה הזו
שוב אחרי שטיפלנו בכך כמה שנים ללא יכולת להגשים את המשימה.

אני רוצה לסכם מה כדאי שהדיון הזה יוליד, אם הוא דיון שמחקיים
כדי להגיע גם למסקנות ולא כמצוות אנשים מלומדה. אני רוצה להעלות
מספר נקודות שכדאי לתת עליהן את הדעת: הנושא של טאבו תל-אביב, שאני
מקווה כי יסתדר. שמחתי לשמוע מנציג האוצר מר טל, שגם הנושא של שכר
העדים והמומחים יבוא לידי פתרון, והנושא של סניגורים במשפטים פליליים.

נ' טל:

אמרתי שיש תמיכה בחיקון המצב.

שר המשפטים מ' נסים:

נקודות נוספות חשובות הן: נקודה אחת קשורה בתקנים לפרקליטות.
אני מודיע שאל יהיו ציפיות - -

היו"ר י' כהן:

צוואר הבקבוק הוא בפרקליטות או בבתי המשפט?

שר המשפטים מ' נסים:

קראתי בפניכם מסמך מפרקליטות מחוז הצפון. למשל, בנושא מיסוי
יש שני עובדים ושני מתמחים על אלפי חיקים, והופעות בשני בתי משפט

מחוזיים ובשבעה או שמונה בתי משפט שלום באזור. זה הרי לא יתכן. רצינו תוספת של 40 פרקליטים. עמדנו על כך בוועדה שנתמנתה לענין זה בשיתוף פעולה עם האוצר. אחר כך דובר על 20 פרקליטים. המלצת האוצר היתה ל-6 תקנים.

נ' טל:

זוהי המלצת הוועדה לא האוצר.

שר המשפטים מ' נסים:

היתה הסתייגות. נציב שירות המדינה הודיע שהוא תומך בתוספת של 13 תקנים. זהו המינימום שבמינימום הנדרש כדי שנוכל להפעיל את הפרקליטות, ובדוחק רב. הפרקליטות עובדת עבודה קשה ומסורה. שלא יהיו ציפיות לאפשרות שהפרקליטות תפעל בעיקר בתחום האזרחי, גם הפלילי, וגם בנושא המיסוי. אנחנו שומעים שהאוצר רוצה למנות 300 עובדים נוספים במס הכנסה. הם יביאו פירות במיסוי. איך תעבוד הפרקליטות?

היו"ר י' כהן:

האוצר כבר מינה בפועל עוד 300 עובדים במס הכנסה.

שר המשפטים מ' נסים:

תהינה תוצאות לפעולות האלה והן יגיעו בגלים לפרקליטות.

מ' בר-און:

אולי תתייחס לבעיה של עונשים יותר חמורים ופחות תיקים.

שר המשפטים מ' נסים:

זהו המינימום הדרוש כדי לתפקד במצב הקיים. כל תוספת של פעילות בהחום המיסוי תחייב כוח אדם נוסף, שאם לא כן החומר יישאר מונח בארגזים. זה לא איום, זוהי עובדה.

לענין מבנים לבתי המשפט - אם לא תהיה בכך תזוזה השנה בתל-אביב, עכו, רמלה, והשלמה מסוימת בבאר שבע, נוסיף להיות במצב חמור ביותר.

י' ארצי:

מדוע אי אפשר לפחור את הבעיה באופן זמני באמצעות מבנים בשכירות?

שר המשפטים מ' נסים:

אתה יודע כמה דמי שכירות צריך לשלם, והיכן תשיג אולמות משופצים וציוד עבור שמונה מערכות משפט? אתה יודע איזו הוצאה אדירה זו? חבל. בסכום של מיליון דולר אנחנו יכולים לבנות השלמה לעוד 12 אולמות במשך שנתיים. במשך שתי שנות תקציב, בהוצאה של חצי מיליון דולר לשנה, אנחנו פותרים את הבעיה בכבוד ובזול יותר. של בית המשפט המחוזי בתל-אביב. (י' ארצי: יש לך פתרון לשנתיים?) במשך שנתיים אלה יעבדו בשעות אחר הצהריים, זה לא אסון.

בסוף השנה השיפוטית הזו נעמוד בפני שוקת שבורה שלא יהיו מתמחים לבתי המשפט. מדינת ישראל חצטרך להעמיד במקום מתמחים מזכירים משפטיים לבתי המשפט, או תחליפים דומים. נעמוד בפני בעיה ב-1 בספטמבר, נצטרך להתמודד אתה לפני כן. נבחן את הכמות כאשר נראה מה צפוי לנו. זהו נושא חדש לחלוטין.

מ' בר-און:

אתם הייתם נגד קיצור תקופת ההתמחות?

שר המשפטים מ' נסים:

רצינו חקופת התמחות של שנתיים. אחר כך פנו אלינו גם מלשכת עורכי הדין וגם מהאוניברסיטאות והציעו שנה וחצי, והסכמנו. אבל כאשר רצתה הכנסת לקצר את התקופה לשנה, אמרתי שאני לוקח את החוק חזרה. ואז שמעו לי לגבי שנה וחצי.

נושא שעלה על ידי כמה חברי ועדה, ואני מקווה שגם בו נגיע להבנה עם האוצר, זה הנושא של מחשוב בתי המשפט. לא אכנס עליו לפרטים.

מ' גבאי:

חבר הכנסת ויינשטיין העלה את הנושא של הפטנטים ושאל מדוע לא מפתחים תעשייה על פי הפטנטים הקיימים. משרד המשפטים בודק את הבקשות לפטנטים, ולאחר שניתנים האישורים הם פתוחים לציבור. נכון שביפן הקימו תעשייה גדולה על סמך המידע הכלול בפטנטים. פנינו לגורמים שונים, זה לא עניין ישיר של משרד המשפטים, אבל גם מוסדות מדע ומחקר וגם התעשייה עצמה יכולים לנצל את המידע הכלול בפטנטים לצרכי פיתוח.

י' צבן:

לא השבת על שאלותי.

שר המשפטים מ' נסים:

בחלק מהזמן היית, בחלק לא היית. השבתי על שאלות רבות שלך.

י' צבן:

על האלימות במסורה הגבת?

היו"ר י' כהן:

השעה מאוחרת. אני מודה לשר המשפטים. אני מקווה שנוכל יחד לשפר את המערכת.

ח' רמון:

כל מה שהשר מבקש הוא להקצות את הכספים המתאימים.

שר המשפטים מ' נסים:

כספים לא רבים. בשני מיליון דולר אפשר לשנות את המערכת.

חקציב משרד התיירות לשנת הכספים 1986

היו"ר י' כהן:

אני מקדם בברכה את שר התיירות ואת אנשי משרדו. אנחנו מקדישים את הישיבה היום לדיון בחקציב משרד התיירות ובפעולותיו. אני מציע שהשר יפתח את הדיון בסקירה קצרה. אחר כך נאפשר לחברי הוועדה לשאול שאלות, להעיר הערות ולהביע דעות. השר יוכל להרחיב אם ירצה בדברי התשובה.

שר התיירות א' שריר:

אדוני היושב-ראש, חברי הוועדה, היושב-ראש הציע שאפתח בסקירה קצרה. אני חושב שהנושא במיוחד בשעה זו מחייב התייחסות יותר לעומק ויש להקדיש לו זמן רב יותר. יתכן שאילו הייתי מופיע כאן לפני שבוע ימים הייתי אומר שאני משלים עם הצעת התקציב שהוגשה לכנסת, לא מברך עליה; היום לאחר האירועים שקרו המצב הוא שונה.

ד' תיכון:

אולי תעדכן אותנו במה שקרה בשבוע האחרון?

שר התיירות א' שריר:

לאחר האירועים שקרו אנחנו בוחנים את השלכותיהם, ויש לי רושם שנצטרך לתבוע היערכות אחרת לחלוטין.

יחד עם זה אני רוצה למסור לכם מספר נתונים על ענף התיירות בשנת 1985. בשנת 1985 חל גידול של 14% במספר התיירים שהגיעו לארץ. זו הייתה שנה שיא בתיירות לישראל. בשנה זו הגיעו 1,436,000 תיירים לישראל. אני רוצה לציין שכבר ב-1985 הרגשנו את השפעת האירועים הבטחוניים, כאשר במחצית הראשונה של 1985 היה גידול של 20%-30% בתנועת התיירות לישראל מדי חודש בחודשו, בעוד שבמחצית השניה הגידול החדשי היה רק 5%-8%. כלומר, אילולא האירועים הבטחוניים יש להניח שהיינו מסיימים את השנה עם יותר מאשר 1,500,000 תיירים.

היתה עליה מרשימה במספר התיירים שהגיעו לארץ מארצות שונות, ואינני רוצה להלאות את חברי הוועדה בנתונים אלה.

אשר לכלל המבקרים הבאים לישראל, באים יותר ויותר נוצרים מאשר יהודים, וגם באים יותר תיירים למטרות נופש. זוהי תופעה חיובית שבאים יותר תיירים למטרות נופש מאשר לצליינות או מסיבות רגשיות.

בשנה שעברה הגיעו 810,000 תיירים נוצרים לעומת 580,000 תיירים יהודים. זוהי מגמה מתמשכת לאורך כל השנים, וכנראה תימשך גם בעתיד. יש לכך כמובן השלכה על הקשרים של ישראל עם התפוצות, אבל זה כבר נושא שחורג מחוץ התיירות.

מ' בר-און:

במספר התיירים היהודים האם חלה עליה או ירידה?

שר התיירות א' שריר:

לצערי, המספר נשאר פחות או יותר קבוע. איך גידול מרשים במספר התיירים היהודים.

ההכנסות מתיירות בשנה שעברה, להוציא את חברות התעופה, היו 1.2 מיליארד דולר.

הינ' ר' י' כהן:

איך אתם יודעים את הסכום הזה?

שר התיירות א' שריר:

אלה נתונים שמופיעים בדו"חות של בנק ישראל.

איך מחלקת ההכנסה במטבע חוץ של הענפים השונים פר עובד בענף? ההכנסה לעובד בחקלאות מהיצוא החקלאי מגיעה ל-5000 דולר; לעובד התעשייה מהיצוא התעשייתי - כ-6000 דולר; ובתיירות ההכנסה לעובד היא כ-20,000 דולר.

בבואנו לבחון את סך כל ההכנסות מהיצוא התעשייתי והחקלאי בשנה שעברה שהגיעו ל-5.5 מיליארד דולר, אבל בניכוי ערך מוסף זה 3 מיליארד דולר, הרי שההכנסות מתיירות מגיעות לשליש מהסכום הזה. אם אנחנו בוחנים זאת לפי מספר העובדים, אנחנו רואים מה הקבוצה הזו של עובדים מייצרת לעומת קבוצה אחרת. אם אנחנו בוחנים את הנושא מבחינת המשק הלאומי והמשאבים הלאומיים בשנים הבאות, אני חושב שהתשובה מתבקשת מאליה.

אינני אומר זאת כדי להמעיט בחשיבותו של ענף זה או אחר אלא כדי להצביע על הענפים שאנחנו צריכים להקדיש להם את תשומת הלב כדי לקבל את מירב ההכנסות במטבע חוץ ולשפר את מאזן התשלומים שלנו.

אמר למספר החדרים בבתי המלון, עם ההשלמה של כ-1600 חדר בשנה שעברה הגענו ל-30,000 חדרים. 4000 חדרים הם בשלבי בניה. יש להניח שהחדרים האלה יענו על הצרכים של כ-2 מיליון תיירים.

היג'ר י' כהן:

האם התעוררה בעיה של מחסור בחדרים בעונת השיא של התיירות?

שר התיירות א' שריר:

ודאי שיש עונתיות בתיירות, אבל לא היו בעיות מיוחדות. חבר הכנסת דן תיכון בפחה דברי שאל שאלה בקריאה ביניים, ואני רוצה להתייחס אליה. אני חושב שאנחנו עומדים במצב שלא ידענו כמותו מאז הקמת המדינה. אני רוצה שתבינו, חברי הוועדה, שהאירועים המרגיים שקרו עם המטוסים והאניות השפיעו על רצונו של התייר לבוא לישראל. הזכרון של מה שקרה בעבר הפחיד אותו. כאן יש איום לגבי העתיד. מה שקרה בעבר אותה לתייר שעליו להיות זהיר, כי מה שקרה יכול גם לקרות בעוד שלושה או ששה חדשים. כאן לראשונה קם גורם ממלכתי, מדיני - לא ארגון טרור של מחבלים שכל הזמן מאיים על מטרות ישראליות - ואמר שהוא עומד לבצע את הפעולות האלה.

יש לנו נתונים של הימים האחרונים, מספר ימים, ומסתבר שיש לכך השפעה דרסטית.

מ' בר-און:

ביטול הזמנות בממדים רציניים?

ד' תיכון:

גם מספר היוצאים קטן.

שר התיירות א' שריר:

אנחנו נצטרך להיערך בהיערכות אחרת לגמרי. אנחנו מקיימים על כך דיונים שוטפים בארץ ובחו"ל. אבל יש לנו בעיה שעלולה לעלות לנו בכסף רב.

אני רוצה לומר עוד משפט אחד על היוצאים לחו"ל, משפט שאולי לא יהיה פופולרי. אני שומע את ראשי המדינה מתברכים בכך שיש ירידה במספר היוצאים לחו"ל. אני רוצה שחברי הוועדה ינסו לראות את הבעיה של הישראלים הנוסעים לחו"ל גם מאספקט אחר. יש האומרים שירידה במספר היוצאים לחו"ל מביאה לחסכון במטבע חוץ. אבל תנועת תיירות היא תנועה דו-סטריית ולא חד-סטריית. מטוס שבא לכאן חוזר ליעדו, והוא לא יכול לחזור ריק. לא תמיד הרווח כביכול שבירידת מספר היוצאים לחו"ל מביא עמו רווח לכלל התנועה של התיירות הנכנסת. אסור לראות רק צד אחד של המטבע של החסכון במטבע חוץ למדינה בשל ירידה במספר הישראלים הנוסעים לחו"ל, כי אם גורמי התיירות גם בארץ וגם בחו"ל לא יובטח להם גם חלק מהשוק המקומי, הם לא יגבירו את מאמצייהם כדי לעודד תיירים לבוא אלינו. המטוסים סטים הלוחך ושוב וצריך להבטיח להם תפוסה מסוימת.

לכן אני חושב שזו מדיניות קצרה טווח וקצרת רואי אם היא איננה מביאה בחשבון את מכלול הגורמים המשפיעים על תנועת התיירות. אינני יודע אם קיומו של מס הנסיעות והדיבורים על הגדלתו אינם מרחיעים את גורמי התיירות בחו"ל במיוחד בשעה זו שאנחנו זקוקים להם. אינני יודע אם בדרך זו איננו מרחיעים חברות תעופה זרות וסוכני נסיעות בחו"ל מלהשקיע כספים ומאמצים בהגברת תנועת התיירות לישראל. אינני יודע אם בסיכומי של דבר, כאשר אנחנו עושים את המאזן הכולל, שכרנו איננו יוצא בהפסדנו.

בשנת 1985 חל גם גידול של 14% במספר הלינות בבתי המלון. מספר הלינות של הישראלים גדל ב-19%. באילת היה גידול של 40%, בטבריה גידול של 40%; בים המלח גידול של 50%; בהרצליה 40%. בבתי הארחה בקיבוצים היה גידול של 30%; באצבע הגליל - 28%. אלה הם נתונים מרשימים מאד לכל הדעות. בענין הארחה בקיבוצים, הקמתי ועדה מיוחדת שאמורה לתת לנו מסקנות איך להבליט את האופי המיוחד של בית הארחה בקיבוץ, שאיננו עוד מלון של שלושה או ארבעה כוכבים, אלא יש בו גם חוכן והווי של חיי הקיבוץ.

ב-1985 נסתיימה עבודתה של הוועדה הציבורית לרה-דירוג של בתי מלון. הגעתי למסקנה שהשיטה הקיימת לפיה מעניקים לבית מלון דרגה לכל החיים, להוציא מקרים של תקלות או מחדלים, היא שיטה לא נכונה. אי אפשר לתת למלון דרגה לתמיד, אלא צריכה להיות בחינה מחודשת אחת לשנתיים או לשלוש שנים. הבחינה איננה צריכה לכלול רק את מצבו של המלון, אלא גם אם לא הוגשו נגדו תלונות, או מהם מאמצי השיווק שלו, את כל מה שהופך את בית המלון לאכסניה נוחה ונעימה לתיירים. שנית, במרוצת הזמן נוצרו עיוותים, כפי שאתם יודעים מהנסיון האישי שלכם, שבגללם אנחנו מציגים תמונה לא נכונה של המלון. כיום אנחנו מדברים על מלון של חמשה כוכבים. יש בתי מלון שראויים לכך ויש שאינם ראויים.

בימים אלה סוף סוף סיכמנו על הקמת ועדה מיוחדת במסגרת ועדת השרים למינהל בראשותו של השר גד יעקובי, שתפקידה להציע הצעות למיזוג רשויות התיירות. במדינה קטנה כמדינת ישראל יש בזבוז משאבים וחוסר יעילות בגלל קיומן של מספר רשויות תיירות שלמעשה עוסקות באותם תחומים, כמו רשות שמורות הטבע, רשות הגנים הלאומיים, החברה הממשלתית לתיירות שבמשרד התיירות ועוד. אנחנו סבורים שיש למזג את הרשויות האלה במסגרת אחת. מיזוג כזה גם יחסוך כספים וגם יגדיל את יעילותה של המערכת.

בענת 1985 הקדשנו מאמצים מיוחדים לטיפול מגזרי תיירות נוספים כמו נופש פעיל, סטודנטים, נוער, צליינות, חקלאות, מרפא. בכל הפעולות האלה השתתפו כאלף סוכני נסיעות ומקדמי מכירות.

אחת המחלקות החיוניות והפעילות במשרד התיירות היא מחלקת ההסברה. בשנת 1985 ביקרו בארץ כאלף סוכני נסיעות, מקדמי מכירות ואנשי תקשורת. בתקציב קטן אנחנו מצליחים גם לשווק את ישראל וגם לליווה חיובי עליה. אני מעז לומר לחברי הוועדה שבשום משרד ממשלתי אחר, בשום זרוע ממשלתית אחרת, אין תוצאות כה חיוביות לדיווח על ישראל כפי שיש במשרד התיירות. אני מציע לחברי הוועדה לעיין בקובץ המאמרים שנכתבו על ישראל על ידי הכתבים שאנחנו מזמינים אותם לבאן ותראו איך ישראל מצטיירת בעולם הרחב. אנחנו מזמינים את הכתבים האלה בשיתוף עם חברות התעופה והתאחדות בתי המלון. ההוצאות הציבוריות המוקדשות לכך הן קטנות. המאמרים האלה משקפים רק קטע קטן מהפעילות הזו, כי אינני יכול להציג בפניכם את ההופעות בטלוויזיה וברדיו על ישראל כארץ תיירות. לכך יש בוודאי יותר השפעה מאשר לעתונות הכתובה. אבל גם מעיון בעתונות הכתובה תוכלו להתרשם איזו עבודה עצומה נעשית כאן כדי לשפר את תדמיתה של ישראל.

בסוף החודש הזה הזמנו לארץ כנס מיוחד של רבנים. 250 רבנים יבואו לכאן. ארגנו את הכנס בשיתוף עם כוח המשימה המיוחד בראשותו של מכס פישר והבונדס, על מנת שנוכל לתת מענה מסוים לבעיות הקשות שהתעוררו היום בחו"ל כתוצאה מהפיגועים. ארגנו את הכנס לפני האירוע האחרון. היום חשיבותו של הכנס הזה גדלה לאין ערוך.

תקציבי הפיתוח של החברה לפיתוח מפעלי תיירות - ומדובר בפיתוח התיירות לשנת אלפיים - ירדו בצורה דרסטית מ-65 מיליון דולר בשנת 1982

ל-14 מיליון דולר בשנת 1986, וזאת כאשר תקציבי הפיתוח לתעשייה נשאר
פחות או יותר באותם סדרי גודל, אבל אחוז ההכנסות מתיירות גדל מ-16%
בשנת 1982 ל-20% בשנת 1986. למרות הקטנת תקציבי הפיתוח חל גידול
בהכנסות מענף התיירות.

הוא הדין בתקציב החברה הממשלתית לתיירות, שקטן מ-6 מיליון דולר
בשנת 1981 ל-3.6 מיליון דולר ב-1986.

החברה הממשלתית לתיירות אחראית לפיתוח התשתית באזורי התיירות.
ראיתם מה עשינו באילת, ביס המלח, בטבריה, בנחניה, בתל-אביב, בירושלים.
אי אפשר לדבר על תיירות בלי לראות את המכלול שבו נתקל התייר כבואו
לארץ. התייר איננו יכול להסתפק בבית מלון ויהא המפואר ביותר. הוא
יוצא החוצה לטיילת, לגנים, לחיי הלילה. הוא זקוק לכל הדברים שעושים
את חבילת התיור שלו מושכת ומהנה. אם חוליה אחת חסרה, כל ההשקעות
בשאר החוליות אין בהן כדי להשלים את החסר. בדו"ח שהגישו הרשויות
השונות בנושא מדובר על פיגור משמעותי בתקציב החברה הממשלתית לתיירות
להשלמת התשתית לעומת הצרכים, ואנחנו חייבים לסגור את הפער הזה. אני
מבין שיש מגבלות תקציביות, אבל צריך לדעת שזה לא מותרות. אתה מוכר
בחו"ל חבילת תיור ואתה חייב לתת את התמורה המלאה לתייר. הוא שילם
עבור החבילה. אני חושב שמבחינה זו הוועדה צריכה לומר את דברה.

75% מכלל תקציב המשרד מיועדים לעידוד תיירות מחו"ל. אנחנו
פועלים ב-16 לשכות בחו"ל. כתוצאה מהשינויים בשערי המטבעות נוצר
פער תקציבי של למעלה ממיליון דולר. הגיע הזמן שתקציב משרד התיירות
עבור הלשכות השונות ייקבע במטבעות המקומיים, כפי שזה קיים לגבי
משרד החוץ. אינני רואה כל סיבה שבנושא זו יהיה שוני בין שני המשרדים.
מדוע שגרירות וקונסוליה בארץ מסוימת יקבלו את תקציבן במטבע מקומי
ואילו לשכת התיירות שפועלת באותה ארץ תקבל את תקציבה לפי חישוב שונה?
משרד האוצר יוצא כאילו נשכר מזה, אבל האם זוהי מערכת היחסים בין
שני המשרדים? אני חושב שזוהי תופעה חמורה ואני מצפה שגם הוועדה
תתייחס אליה, כשם שהוועדה צריכה לומר את דברה בנושא של המענקים
לעידוד הקמת מפעלים.

לא יחכן שיהיה פער כה גדול בגובה המענק שניתן למפעל תעשייתי
לעומת המענק שניתן למפעל תיירותי. הדבר בא לכלל ביטוי מוחשי בקיבוץ.
קיבוץ שמקים מפעל תעשייתי מקבל מענק של 44%, דומני, ואילו אם הוא
מקים מפעל תיירותי הוא מקבל רק 27%. מדוע? אין לכך תשובה.

הצגתי בפניכם תמונה די מעודדת על התפתחות תנועת התיירות לישראל
שהיתה בקו עליה זו השנה השלישית ברציפות. היו לי כל הסיבות להאמין
שאכן נוכל לראות את אותו גידול גם בשנת 1986. לצערי הרב, האירועים
שקרו לאחרונה מטילים על כך צל כבד. המשרד שלנו נערך לפעילות מוגברת
גם בחו"ל וגם בארץ על מנת להקטין ככל שניתן את ההשפעה השלילית של
האירועים האחרונים על תנועת התיירות לישראל. עדיין מוקדם לומר איך
תהיה ההתפתחות בשנת 1986. אני מקווה שהפעילות שלנו בנושא זה תשא פרי.
אבל אנחנו צריכים להבין שכאן דרוש מאמץ הרבה יותר גדול והרבה יותר
מרוכז מכפי שהיה.

חוששני שהתקציב שנצטרך לפעול במסגרתו איננו יכול לענות על הצרכים.
כדי להתמודד על חדמיתה של ישראל כארץ תיירות אנחנו צריכים להשקיע
יותר מאמצים, ומאמצים פירושים גם תקציביים.

היו"ר י' כהן:

שמענו סקירה ממצה ומאלפת. אתן עכשיו את רשות הדיבור לחברי הוועדה. בדברי התשובה תוכלו להתייחס ביתר הרחבה לנושאים השונים שיועלו בדיון.

מ' בר-און:

אני רוצה להסב את תשומת לב השר לנייר שהכינה היועצת הכלכלית של הוועדה לקראת הדיון בתקציב משרד התיירות. יש בו כמה שאלות שאולי נוכל לקבל עליהן תשובות. אנחנו נוהגים לעשות זאת לגבי כל משרד ומשרד.

שר התיירות א' שריר:

חבל שלא קיבלתי את הנייר הזה יום או יומיים לפני הישיבה כדי להתייחס אליו.

ס' אלחנני:

אני חייבת לתת את הנייר לחברי הוועדה. אינני יכולה להניח מראש שהם יאמצו אותו. זוהי המלצה שלי לחברי הוועדה.

מ' בר-און:

אנחנו כאילו מאמצים את השאלות שכלולות במסמך הזה.

אני רוצה לשאול שלוש שאלות שעלולות להישמע קנטרניות, אבל אני באמת אינני מתכוון לכך.

שאלה ראשונה - מדוע אין כאן 8 מיליון תיירים? הגידול במספר התיירים הוא באמת מרשים, וגם אמרתי זאת מעל במת הכנסת פעם, אבל מבחינת ניחוח לטווח ארוך מדוע לא באים אלינו יותר תיירים ובמספרים גדולים. יש ארצות שבאים אליהן הרבה יותר תיירים מאשר לישראל, וספרד ויוון הן דוגמה טובה. יש לנו פוטנציאל היסטורי ונופי להיקף יותר גדול. מה מונע הרחבה דרמטית מעבר למה שקיים.

שאלה שניה היא בנוגע למבנה. משרד התיירות היה פעם חלק ממשרד התעשייה והמסחר. אלה היו תקופות אחרות. ברור לי שהיום כך בנויה הממשלה. כלקח עיקרי היקף הפעולה של המשרד יחסית למשרדים אחרים הוא קטן. האם יש הצדקה לקיומו הנפרד של משרד התיירות ומדוע. יכול להיות שהתשובה לשאלה היא שבסך הכל חוסכים כאן שר ומנכ"ל, ובכל היתר אי אפשר לחסוך. אולי זוהי התשובה. אבל הייתי רוצה שתתמודד עם השאלה הזו.

שאלה שלישית, ואני בהחלט שואל אותה מתוך הבנה. היו נגדך, אדוני השר, טענות רבות על נסיעות רבות לחו"ל. אני הייתי ראש מחלקת הנוער והחלוץ והייתי בין הנוסעים הראשיים. אינני מכיר את עבודת המשרד. אבל אולי זוהי הזדמנות לשר להסביר לנו מדוע דרושות נסיעות כה תקופות ולתקופות ממושכות. אני מניח שהנסיעות נחוצות, אבל אולי תסביר לנו מהם המעשים שעושה שר בחו"ל ואיזה פרי הוא מביא מנסיעותיו אלה.

שמענו על גילוייה של הסירה בקרקעית הכינרת, סירת ישו כביכול. אולי אפשר להפיץ את הגילוי הזה בעולם לעידוד התיירות לישראל.

אינכם כוללים בנתונים שלכם את ביקורי המשפחות הערביות. ניתן לראות גם את הביקורים האלה כתיירות. מהם נותנים לנו מבחינת מטבע חוץ וכדומה? אני מבין שהמספרים האלה הם די גדולים. מדוע הם אינם מופיעים בסטטיסטיקות? איך אתה רואה את השאלה של תיירות ערבית?

ראיתי בנתונים שבשנה שעברה עדיין הגיעו תיירים רבים מלבנון. המספרים הם די גדולים. הופתעתי מהם. האם זה נמשך? איך מתארגנת התיירות הזו?

מה גורל התיירות היפנית? המספרים הם קטנים. התיירות היפנית מתפשטת בעולם. האם לא הזנחנו במקצת את השוק הזה? האם אפשר לפתח קצת יותר את השוק הזה ולהרחיבו? יש מספר אמנם לא גדול של יפנים שלמדו כאן חנ"ך. הם יושבים באוניברסיטאות ביפן. אולי אפשר להיעזר בהם?

האם ניסיתם לפתח חבילות תיירות עם ירדן ומצרים? אני מבין שזה נעשה ביוזמה פרטית. האם זה טוב לנו?

דיברת על מעבר ממענקים להלוואות, ואחה חוזר על נוסחה המקובלת על האוצר שהלוואות חינתינה על ידי שחרור כספים של קופות גמל. אנחנו שומעים מחוגי התעשייה שהדבר איננו מתבצע, שעדיין לא רואים זאת בשטח. מהי עמדת המשרד בשאלה של מענקים והלוואות?

האם יש לכם הערכה על השפעת הטרור בתוך השטחים, לא הטרור הגדול בחו"ל, אלא הדקירות, הרציחות, זריקת אבנים וכדומה, על תיירות פנים? אני יודע שאני חושב פעמיים לפני שאני יוצא לטיול בחורשות, אני עושה זאת בסוף אבל מחוץ פטריוטיזם. האם יש לכך השפעה?

המספרים על מספר החדרים במלונות הם מרשימים מבחינת הגידול, אבל הם אינם אומרים לנו אם זה יותר מדי או פחות מדי, האם צריך עוד להרחיב. מהי הערכתכם בעניין זה, האם הגענו לרוויה או האם דרוש פיתוח נוסף?

שאלה בעניין התיירות היהודית. מדאיג אותי שהתיירות הזו איננה גדלה, כפי שאמרת, מה גם שאני יודע שעדיין שפחות מ-20% מיהדות אמריקה ביקרו פעם בארץ. מהן המחשבות על אפשרות של הרחבה ממשית ודרמטית של תיירות יהודית?

י' ארצי:

אנחנו מקיימים את הדיון בחקופה של משבר חמור לתיירות. לפני שבוע או שבועיים כאשר קיבלנו את חוברת התקציב קיווינו שנוכל לדבר היום בדיון על התקדמות נוספת השנה, והנה נשקפת לנו סכנה של התמוטטות טוטלית. השר כבר ציין שאנחנו עומדים בפני התקפה חזיתית על התיירות. אינני יודע באיזו מידה איומים אלה יביאו לחוצאות, אבל אין ספק שהם יביאו לירידה משמעותית ביותר של תנועת התיירות לישראל. אני בעניין זה די פסימי. יש לי הברומטר שלי, וזהו המלון שבו אני מתאכסן בירושלים. אני יודע מה קורה כאשר המלון מלא אורחים ואין הוא נראה עכשיו כאשר חברי הכנסת הם כמעט האורחים היחידים המסתובבים במלון. חודש פברואר הוא בדרך כלל חודש קשה לתיירות, אבל שממה כזו לא ראינו במלון. יש גם ירידה של התיירות באירופה. אנשים אינם מוכנים להסתכן. וכאשר המצב הזה מלווה בהיסטריה שתורמים לה גם הודעות סותרות, זה מביא למסקנה אחת שמוטב לשבת בבית ולהיזהר.

המצב הזה מחייב היערכות, ואני רוצה לגעת בכמה נושאים שהם יותר בידינו שיש בהם כדי לשפר את המצב.

אני רוצה לשאול קודם כל על תיירות יבשתית. שמעתי אהמול בעניין רב את הבשורה על פרויקטים משותפים. אני יודע שפרוייקטים אלה הם תוצאה של משא ומתן ושיחות פוליטיות. אבל גם מעל ומעבר לשאלות מדיניות, האם לא ניתן במסגרת השיחות עם מצרים גם להגיע להסדרים על פרויקטים תיירותיים משותפים, חוץ שיתוף עם גורמים בינלאומיים, כדי לנצל את סיני כאתר תיירותי. מאז פינתה ישראל את סיני התיירות שם ירדה פלאים. האם אפשר במסגרת השיחות האלה לפתח את התיירות לסיני דרך מצרים, על ידי מתן הקלות והטבות, ובלבד שנפתח פתח להרחבת התיירות

י' ארצי

לישראל דרך מצרים. אינני רוצה להיכנס להיבט המדיני, שעליו אנחנו בוודאי חלוקים. אבל אנחנו מוכרחים לחת את הדעת על כך שיש כאן דלת אחורית שצריך לפתוח אותה.

הוא הדין ירדן, אם כי אני מבין שזה הרבה יותר פרובלמטי. אבל נראה לי שיש אפשרות באמצעות גופים וגורמים בינלאומיים שאנחנו קשורים אתם לנסות לעשות פעולה כדי שתיירים יגיעו אלינו דרך גשרי הירדן ולא דווקא דרך שדה התעופה לוד. אני יודע שבכך אנחנו גם מפסידים, אבל לעת כזו אסחננו חייבים גם לנקוט אמצעי חירום. מה גם ששתי המדינות שהזכרתי אינן מעונינות לעודד את הטרוריסטים הלובי, וכאן אפשר לנצל גם את חילוקי הדעות המדיניים ביניהן.

היו"ר י' כהן:

אתה רומז על שותפות עם ירדן ומצרים בחבילות תיור?

י' ארצי:

אני רומז על שותפות במסגרת לאומית ובינלאומית כדי להביא לישראל תיירים בדרך יבשתית ולא דווקא בדרך האווירית הנוכחית.

אני עובר לנושא שהעלה חבר הכנסת בר-און, הנושא של תיירות יהודית. אם יש שליחות לתנועה הציונית, שאיננה מביאה עולים ונוסעת לחו"ל, הרי זו השליחות שלה השנה. התנועה הציונית אם איננה יכולה להביא עולים צריכה להביא השנה תיירים. (א' ויינשטיין: היא מביאה אלפי תיירים). אני רוצה שהיא תביא רבבות. צריך למצוא רעיון שיצית את הדמיון של היהודים ויביא אותם לארץ. היתה פעם שנת עליה לרגל, ואפשר למצוא סיסמאות אחרות. יש אנשים של יחסי ציבור שתפקידם להציע רעיונות שימשכו לכאן מבוגרים, בני נוער, פנסיונרים ואנשים מחוגים שונים.

אני רוצה לגעת בענין גרמניה, ואני אומר את הדברים לאחר מגעים עם אישים רמי דרג שם. הגרמנים מוכנים לעודד תיירות לישראל, כולל ממשלת גרמניה, שר החוץ שלה שמדבר לא פעם על כך במפגשים פוליטיים שונים, כולל העוזרים והמקורבים שלו, וגם אחרים. יכול להיות שבמצב שנוצר חייבים לעשות מאמצים בכיוון זה כדי שלא יראו בכך ענין של שיגרה אלא ענין מיוחד במינו שיש לו גם משמעות פוליטית.

אני עובר לסוגיה של הפיתוח. אנחנו שומעים ורואים בתי מלון שבנייתם לא נסתיימה, שבעליהם מחקשים לעמוד בהחייבויותיהם ולהחזיר את ההלוואות. כמה בתי מלון יש כאלה, שהמדינה השקיעה בהם אמצעים ובנייתם הופסקה באמצע? האם קיימת אפשרות על ידי השקעה ממשלתית או פרטית להשלים את הבניה של בתי מלון אלה, אם דרושים חדרים כאלה באותו אזור?

כמה פרויקטים תיירותיים נמצאים בדיון מעשי ולא תיאורטי, ואיזה מהם שעמדו על הפרק לא יגיעו לכלל דיון וביצוע? למדתי מהחבורת על פרויקט בית שאן שהוא דומני הפרוייקט המרכזי עכשיו. אני רוצה לשמוע על הפיתוח באותם אזורים בהם המדינה מימנה השקעות בבתי מלון.

לענין החברות הממשלתיות. אינני מסתיר את עמדתי. אתמול הייתי בין אלה שבדיון מתחו ביקורת על הפוליטיזציה במשרדים. אין ספק שמשרד התיירות נגוע בנגע המפלגתיות כמו כל המשרדים. אני יודע שיגידו לי שהיתה תקופה שהמשרד היה בידי הפרוגרסיבים. אכחיש את הטענה הזו ואוכיח זאת סטטיסטית. אני שואל אם נותר מאותה תקופה אדם אחד בעל ערך, והאם הטיהור שנעשה לא רק במשרד הזה הוא מוצדק. אנחנו ניאבק בכל המערכות

כדי להגיע להסדר יותר הגיוני שאומר: מינויים מפלגתיים, בבקשה, במקום שזה מותר, אבל גם אנשים מוכשרים. לא לחסל תמיד את האנשים המוכשרים דאינם שייכים למפלגה.

יש לכם עכשיו במשרד איזה משבר. אני רוצה לשמוע פרטים על המשבר, באיזו מידה המשבר שפרץ על מינוי מפלגתי והתגובה של העובדים פוגעים בעבודה התקינה של המשרד?

האם השר בודק את המערכת של החברות השונות וחלוקת התפקידים ביניהן, עם חברות הפיתוח לערים השונות, מערכת שהיא במקצת אנכרוניסטית? היו הדים שענין זה עמד בפני ביקורת. אני שואל את השר האם הוא איננו חושב שהגיעה השעה למנות ועדה אובייקטיבית שתבדוק את המצב כאשר לנגד עיניה השיקול העליון איך משפרים את המערכת. אני מוכן לנקוב בשם המפורש ולומר, שלא כל מה שנעשה בימיו של השר קול חייב להיות מקודש בימיו של השר שריר, שבע או שמונה שנים לאחר תקופת כהונתו של השר קול. במרוצת הזמן חלו שינויים והיו התפתחויות שצריך לבדוק אותם ולנתחם.

הנושא האחרון שאני מבקש להעלות קשור בקליטת עליה. שמעתי על נסיון מענין שנעשה בטבריה להכשיר 500 אנשים מובטלים לעבודות בענף התיירות. אנחנו יודעים שהענף מעסיקים הרבה עובדים לא יהודים, עובדים שאינם ברמה הטובה ביותר. בביקורי במרכזי הקליטה אני פוגש עולים שמוכנים להסבה מקצועית, אבל אינני מתרשם שמציעים להם זאת. אין לי רושם שנעשה סקר יסודי כדי לראות מי הם האנשים המתאימים והמסוגלים לעבור לעבוד בענף. פניתי בענין ספציפי למנכ"ל המשרד אבל לא קיבלתי תשובה מוסמכת.

שר התיירות א' שריר:

אני שומע שקיבלת תשובה בכתב.

ר' פרבר:

בענין בית העולים בנתניה, הזוג מרנמניה ועוד אדם בודד, קיבלת ממני תשובה.

י' ארצי:

אני מבקש לשלוח אלי את העתק התשובה כי את המקור לא קיבלתי.

יש תקציבים שומדים לרשות הכשרה מקצועית. מן הראוי היה לבדוק את הנושא בצורה יותר רצינית ולרכז נתונים על אנשים שיודעים שפות, שהם ברמה מתאימה ואפשר להכשיר אותם לעבודה בענף. שמעתי מאנשים שהוצאה הכספית הדרושה לכך היא גדולה מדי עבורם, ואין להם אפשרות של קיום בתקופת הביניים. אני מציע לבדוק את הענין ובמסגרת המילגות של משרד הקליטה להכניס למעגן של עובדי תיירות אנשים שאין להם תעסוקה אחרת במדינה.

ע' עלי:

אני רוצה לברך את השר על הסקירה שמסר לנו, שכללה נתונים מאד משמעותיים. אין לי ספק שלמרצו של השר, למסירותו לתפקידו, לכישוריו, יש חלק נכבד בהעלאת ישראל על מפת התיירות ובהישגים המרשימים של הענף, שהוא לכל הדעות יכול להיות אחד הענפים המובילים במשק בהכנסת מטבע חוץ למדינה ובחרומתו לשיפור מאזן התשלומים של ישראל.

אני רוצה לציין לשבח עובדה נוספת שקיבלה תנופה מיוחדת בתקופתו של השר, והיא ראיית ערי הפיתוח כמוקדי חירות. ואם נסתכל על תקציבי

הפיתוח לתיירות בשנים האחרונות נראה שעיקר הפיתוח נעשה בערי הפיתוח - באילת, בטבריה, בעכו, ועכשיו בעיר בית שאן. זוהי מגמה מאד חיובית, ואני ממליץ שהמשרד ימשיך באותה מגמה, כי יש לכך חשיבות גם מבחינת תוספת מקורות תעסוקה בערי הפיתוח. מה שהתחולל בעיר מבריה בשנה האחרונה זה ממש לא יאומן.

כמה חדרים בבתי מלון הם בשלבי בניה? האם התעוררו בעיות לגבי בתי מלון מסוימים וישובים מסוימים? היכן עיקר הבעיות בתחום התיירות? החלוקה איננה פרופורציונלית. יש מקומות שמצבם יותר טוב, ומקומות אחרים שיש בהם בעיות. מה בדעת המשרד לעשות באותם מקומות בהם התפוסה בבתי המלון היא נמוכה מאד? אני יודע שפעם עשיתם מבצע של אירוח בגליל, מבצע שעלה יפה. האם אי אפשר לנהוג באותה דרך באותם ישובים שיש בהם בעיות, בשיתוף עם הרשויות המקומיות?

ההתחזקות של המטבעות האירופיים יכולה דווקא להביא להגברת התיירות מארצות אלה. קודם כל אירופה יותר קרובה לישראל מאשר ארצות הברית, והתחזקות המטבעות האירופיים מוזילה את חבילות התיור לתיירים שמגיעים אלינו מאירופה. איך מחלקים המשאבים והמאמצים לעידוד התיירות הנכנסת בין אירופה לבין ארצות אחרות? האם תעשו השנה מאמץ מיוחד דווקא באירופה, על רקע הקרבה הגיאוגרפית של אירופה לישראל, על רקע התחזקות של המטבעות האירופיים וגם על רקע הדתי של אותה אוכלוסייה. מדינת ישראל יש לה כוח משיכה לא רק ליהודים אלא גם לנוצרים. ההסטוריה של ישראל יכולה להביא אליה תיירות נוצרית, לא רק תיירות צליינית שמגיעה בימי חג המולד, אלא תיירות נוצרית בכל עונות השנה, שתבוא לישראל בעקבות התנ"ך, בעקבות הברית הישנה והברית החדשה. העבר יכול להיות גורם למשיכת תיירים וכמובן גם ההווה. דווקא הקיבוצים וצורות ההתיישבות האחרות יכולים להיות אטרקציה לתיירים. השאלה אם המשרד מנצל יתרונות אלה מבחינת ההסברה.

בתגובה לדבריו של חבר הכנסת ארצי רצוני לומר, שאם נראה את תוצאות הבחירות להסתדרות עובדי המדינה נוכל לדעת מהו משקלם של חברי הליכוד בקרב עובדי המדינה, שאיננו עומד בשום פרופורציה למשקלם של אנשי הליכוד במדינה. 6%-7% מכלל עובדי המדינה הצביעו עבור הליכוד. לבוא לצעוק חמס כאילו הליכוד השתלט על משרדי הממשלה, זוהי פגיעה בעובדים ופגיעה באותה מערכת. לדעתי אין דבר יותר מסולף מזה. זה פשוט לא נכון. ואינני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח אם צריך להכניס אנשי מפלגה לתפקידי מפתח. אני חושב שצריך לשמור על הכללים של שירות ציבורי. אני חושב שלא הייתה תקופה שבה הקפידו על התקשי"ר ועל המכרזים כמו בתקופה של שלטון הליכוד. אני מציע לשמור על פרופורציות, ואני אומר לכם שאין אינדיקציה יותר טובה לתיאור המצב כמו התוצאות של הבחירות להסתדרות עובדי המדינה, שמראות מהו אחוז של חברי הליכוד בקרב עובדי המדינה.

ע' סולודר:

אני רוצה לברך את השר ואת צוות עוזריו על הפעולה הברוכה לפיתוח התיירות, אם כי נראה לי שניתן לעשות יותר לאור מה שמדינת ישראל יכולה להציע לתייר. חשובה פעולת הסברה שישראל היא מדינה קטנה שבה קל ונוח להגיע לאתרים היסטוריים וארכיאולוגיים מעניינים, ליהנות מנופים שונים ולראות צורות חיים שונות. עד כאן הערה כללית.

באופן ספציפי אני רוצה לברך את השר ואנשי משרדו על תשומת הלב המיוחדת שהם מקדישים לערי הפיתוח. יש לי עניין מיוחד בכמה אזורים וערי פיתוח, שהעליתי את הבעיות שלהם בפני שר האוצר, שר התיירות וגם מעל במת הכנסת, כמו טבריה, עכו, בית שאן, אזור ים המלח.

גם אני רוצה להעלות את הבעיה של הכשרת עובדים לעבודה בבתי מלון באותם ישובים שמחבססים על תיירות. ראינו בטלוויזיה תכנית שהציגה את הנסיון שנעשה בחיחוף עם הביטוח הלאומי להכשיר מובטלים מבני המקום לעבודה בענף התיירות. זהו נסיון מבורך שצריך לעשות אותו במקומות שונים בארץ. בני עמנו כידוע אינם אוהבים כל כך לשרת, והמקצוע הזה לא היה עד היום אטרקטיבי. לכן אני מברכת על כל נסיון לשרת את תדמיתו של המקצוע כדי למשוך לענף עובדים טובים.

אינני יודעת מהו מספר המועסקים בענף התיירות היום, אבל קראתי בחוברת על הבאת עובדים זרים למלונאות. העניין הזה היה פרוץ בעיקר באילת. דומני שאנחנו צריכים לחתור לכך שלא נזדקק לעובדים זרים בענף. אם אנחנו סבורים שזהו ענף מרכזי ומוביל במשק, עלינו לדאוג לכך שיועסקו בו עובדים מבני עמנו. צריך למצוא דרכים איך למשוך אנשים למקצוע. לשמחתי יש לי הרגשה שחלה איזו תזוזה בעניין. ככל שנצליח להביא לענף כוח אדם יותר איכותי, צעירים בוגרי צבא ובעלי השכלה אקדמית, כן יגדל כוח המשיכה שלו. אני רואה זאת כתנאי לפיתוח הענף. אי אפשר לבסס ענף מרכזי ומוביל במשק על כוח עבודה מבחוץ, ובאותו זמן לזעוק על אבטלה גוברת.

לדעתי צריך למפח את הנושא במיוחד בערים כמו טבריה, שכל כלכלתה מתבססת על תיירות ואין בה תעשייה אחרת, או אילת שהיא עיר תיירות בעיקר.

אנחנו מחפשים בדרך כלל אמצעי ייצור קודם כל לתושבים שגרים באזור. באזורים שסביב הכינרת וים המלח פיתחו יזמים פרטיים תיירות יקרה של מלונות יוקרה בני ארבעה או חמשה כוכבים, בעוד הישובים הסמוכים עוסקים בתיירות שהיא יותר עממית.

לאחרונה הגיעה אלי שמועה על ייננוי במדיניות באזור של צפון ים המלח, חוף קליה. הגשתי לשר שאילתה בנושא זה ואני מניחה שאקבל עליה חשובה מניחה את הדעת.

שר התיירות דיבר על בתי ההארכה בקיבוצים, שיש להם ייחוד, שהם אינם סתם בתי מלון לתיירים, אלא יש בהם השילוב של אתר תיירות וגם של צורת חיים מיוחדת. אני יכולה להביא דוגמה לכך את מפעלי התיירות בעברה, את בית הארחה של עין גדי, שם הונהג שירות עצמי לא רק בחדר האוכל אלא גם בחדרים עצמם, שירות עצמי של נקיון, כביסה וכדומה. בדרך זו ניתן להוזיל את שירותי התיירות ויש בכך גם איזו אטרקציה. לתיירים הבאים לבתי הארחה בקיבוצים אפשר להראות גם אתרים היסטוריים וגם צורת חיים שונה.

אני מברכת אותך, אדוני השר, על העירנות שאתה מגלה בנושא של בית שאן. נעשה שם נסיון, שלדאבונני לא הצליח, במשותף על ידי אנשי האזור ואנשי בית שאן לפני כמה שנים. ניסינו להרים את הפרוייקט בעזרת ההסתדרות, אבל בגלל בעיות תקציביות הדבר לא עלה בידינו. אני שמחה על היוזמה שנקט משרד התיירות, כי באזור בית שאן יש אתרים היסטוריים וארכיאולוגיים מעניינים, שלדאבונני גם אזרחי ישראל לא כל כך מכירים אותם. יש באזור ריכוז בלתי רגיל של אתרי תיירות. אם באמת יתייחסו לעניין ברצינות, ואני מתרשמת שכך אמנם השר מתייחס לעניין, הפרוייקט יכול לספק תעסוקה לתושבי האזור שבו בעיית התעסוקה היא חמורה ויש בו הרבה מובטלים.

אנחנו ערים לבעיות התחזוקה של בתי המלון. בנייר שהגישה לנו היועצת הכלכלית של הוועדה נאמר שיש כמאה בתי מלון שלא נקבע להם דירוג. מה הסיבה לכך? מה אתם עושים כדי להדביק את הפיגור הזה?

בטבריה אנשי ענף התיירות ובתי המלון עשו הכל כדי ללכת לקראת הממסד הדתי, הם השקיעו השקעות גדולות נוספות כדי לענות על הדרישות הדתיות, אבל אנשי הממסד הדתי אינם מרפים, הם ממשיכים להציק ולהציג דרישות. לפני שבוע העלה חבר הכנסת ארצי את הבעיה בהצעה לסדר היום. התופעה הזו קיימת לא רק בטבריה, אבל בטבריה יש לה צביון מיוחד. מה עושה המשרד כדי להתגבר על בעיות אלה? אולי המשרד יכול להסתייע בנו בטיפול בבעיה. התיירות היא לא רק של הציבור הדתי אלא גם של הציבור החילוני. באים אלינו תיירים מכל העולם, יהודים ולא יהודים. לא יתכן שבדרך זו יפגעו בענף, מה גם שבתי המלון עומדים בכל הנאי הכשרות הנדרשים מהם וגם בתנאים אחרים שמציגים להם אנשי הדת. מה עושה המשרד בתחום הזה?

ספרד היא אמנם ארץ הרבה יותר גדולה מאשר ישראל, יש בה 42 מיליון תושבים, אבל לספרד מגיעים כ-40 מיליון תיירים. איך לי ספק שניתן להגיע בישראל למספר הרבה יותר גדול של תיירים. אינני נמנית עם אלה הסבורים שהאירוע הבטחוני האחרון יגרום למשבר רציני בתיירות, גם אם אנחנו ערים לכך שכיום יש ביטולים של הזמנות. השאלה איך מגבירים את המודעות לחשיבותו של הענף, שיש לו עתיד, שהוא עשה כברת דרך די ארוכה בשלוש השנים האחרונות, שאם ישקיעו בו את ההשקעות הדרושות הוא יכפיל את הישגיו תוך השנתיים הקרובות.

א' ויינשטיין:

כולנו שותפים לדאגה למה שמתרחש בתחום התיירות לישראל והנסיונות לפגוע בה, אם כי בבואנו לעשות את המאזן הכולל אנחנו רואים הצלחות בשנים האחרונות, ואני מברך על כך את המשרד ואת כל אלה העושים במלאכה. השאלה הספציפית שאני מבקש לשאול היא: האם יש רעיונות או מחשבות כיצד להתגבר על הבעיה החדשה שנוצרה, ואם כן - האם אפשר לשמוע אותם? מה יכולה להיות תרומתה של ועדת הכספים לאור המצב החדש שנוצר לאחר הכנת התקציב ואיחורו בממשלה? האם זוהי בעיה של תקציב, תוספת תקציב, העברה תקציבית? מה ניתן לעשות, ואם ניתן - האם אפשר לומר לנו זאת?

אני רוצה לשאול מהי התרומה של הענף על הסקטורים השונים שלו לקידום התיירות. יש לנו מלונאים, סוכני נסיעות וכדומה, שפרנסתם על התיירות. כאשר ההכנסה מתיירות מגיעה ל-1.2 מיליארד דולר, יש מי שמפיק מכך רווחים, ויבוא על הברכה. מהי התרומה של כל אלה לפיתוח הענף, מהו חלקם בפיתוח? אני רוצה לומר בצורה גלויה, שנציגי הענף באים לוועדה וזוכים לסיוע, אם בדרך של הקלות במסים או בדרכים אחרות. האם הם שותפים לפיתוח או שהם רק באים לממסד הממשלתי ותובעים את חלקם?

ברור שאנחנו בוחנים את עצמנו ואת הענף גם לפי ההכנסות במטבע חוץ למדינה. התיירים מכניסים מטבע חוץ למדינה, אבל המדינה גם חוסכת הוצאות במטבע חוץ אם חלק מתושבי המדינה נמנעים מלצאת את הארץ. אני מסכים לעמדה של השר, שלא באמצעים אדניניסטרטיביים ולא על ידי מס נסיעות, אלא באמצעים כלכליים נניע אנשים להישאר בארץ ולבלות כאן את חופשתם, אם הם ייווכחו לדעת שהשירותים הניתנים לתיירות הפנים אינם נופלים מאלה שהם יכולים לקבל אותם בחו"ל.

מ' בר-און:

נסיעה לחו"ל זה דבר אחר לגמרי.

א' ויינשטיין:

אני מסכים אתך כי היציאה לחו"ל היא צורך נפשי של ישראלים המשרת במילואים ונתון למתח בטחוני, אבל תמיד יש אלטרנטיבות. גם אם אתה

מצמצם את מספר הישראלים היוצאים לחו"ל בעשרה אחוזים כי הם מרגישים שהם יכולים לבלות בארץ, עשית משהו. אני מאמין שאפילו לחסוך מאות מיליוני דולרים אם יותר אנשים יבלו את חופשתם בארץ.

מה הרצב בחחוח של מלונות עממיים?

אני מתקומם על כך שרשות הגנים הלאומיים נמצאת במשרד ראש הממשלה. העלייתי את הבעיה הזו פעם בכנסת. אני חושב שהנושא צריך להיות בטיפול גם בדרג ממשלתי. ומדוע אני אומר זאת? יש לנו אתר כמו אל-חמה, שהוא נכס לאומי שנמסר כקונצסיה לגורמים באזור. אני אומר לכם שלו הייתי תייר בארץ לא הייתי חוזר לשם. ההכנסות ביום רגיל של האתר הזה מגיעות לאלפי דולרים, ואילו השירותים שם הם מתחת לכל ביקורת. באים לשם אלפי אנשים מדי יום ביום. בשנה האחרונה הרחיבו שם את השירותים והמקלחות ל-50-60 איש כאשר באים לשם אלפים. הוא הדין קיסריה, שגם שם אין שירותים למבקרים. בחמת גדר, כפי שנמסר לי, מבקרים כ-500 אלף איש בשנה, כאשר מחיר כרטיס כניסה לאדם הוא 4 דולרים. ויש שם גם מסעדה ומזנונים, שגם מהם יש הכנסות. מדוע אין שם שירותים ראויים למבקרים שמשלמים במיטב כספם עבור הכניסה לאתר? אנחנו צריכים להיאבק על העניין.

אני חוזר לעניין הכינרת. מה שעשה משרד התיירות בחחחוח עם גורמים שונים באתר הכינרת לא בשנתיים האחרונות לא נעשה במשך שלושים שנה. אבל אנחנו החזרנו את סיני ולישראלים יש היום את הכינרת. וכאשר אתה רואה את הצפיפות שם בימי החופש אתה שואל את עצמך איך אנחנו מסכימים לזה. יש ליד חופי הכינרת שטחים תפוסים שהם אדמה חקלאית. מדוע לא יעקרו פרדס על חוף הכינרת ויפנו את השטח עבור ישראלים שבאים בחגים לכינרת, לאחר שישלמו פיצויים מוגדלים לאנשים שמחזיקים היום בקרקע הלאום? אבל לא יתכן שגורמים חקלאיים יחזיקו בשטחים ליד חופי הכינרת שצריכים להיות מיועדים לעם ישראל שרוצה ליהנות בימי חג ומועד ממימי הכינרת וחופיה? שום מדינה בעולם לא הייתה סובלת מצב כזה שעל נכס לאומי המיועד לנופש יהיו פרדסים או גידולים חקלאיים.

מ' שטרית:

צריך לשנות את תכנית המתאר של השטח, ואז לפי החוק מינהל מקרקעי ישראל יכול לקחת חזרה את השטח שיעודו שונה ולשלם פיצויים למחזיקים בו. כשטח חקלאי.

א' ויינשטיין:

תיירות איננה רק מלונאות. שאלתי מהו הסיוע שניתן ליוזמים פרטיים במסגרת החקציב המוגבל מעבר למלונאות. אם ליד אתר התיירות בבית שאן מישהו רוצה לפתוח מסעדה. מי מטפל בעניינו ומהו הסיוע שהוא יכול לקבל לצורך זה?

אני מברך את משרד התיירות שמביא לכאן עתונאים וסוכני נסיעות כדי שיתרשמו ממה שישראל יכולה להציע לתיירים ולתת לכך פרסום בארצותיהם. אני חושב שזוהי פעולה ברובה ויש להרחיבה.

מהן התכניות לפיחוח אזור ים המלח עם בתי מלון נוספים, שירותים בחוף וכדומה?

ש' עמר:

אין ספק שבתקופת כהונתך, אדוני השר, עשתה התיירות צעד גדול קדימה. יחד עם זה אני מצטער צער רב, שההכרה בחשיבות הענף לא חדרה בראש וראשונה לתודעת הממשלה, שכן זהו ענף בעל ערך כלכלי וגם הסברתי עצום, ענף למכנים מטבע חוץ למדינה, שהוא ממש מכרה זהב שאין יודעים איך לנצל אותו כהלכה.

אין לי ספק שגם בעת משבר כלכלי אפשר לפתח את ענף התיירות ולהרחיבו, כיוון שאז שירותי התיירות יהיו יותר זולים, וזה ימשוך תיירים, וגם בגלל בעיות של אבטלה של כוח אדם טוב וברמה יותר גבוהה מזו של העובדים היום בענף. חשוב להעסיק יהודים בענף שבו נותנים שירותים ולהסב אנשים שהם היום מובטלים למקצועות הדרושים לענף. היהודים לפי אופיים אינם נותני שירות, אבל בתקופה של משבר כלכלי אפשר למשוך יותר אנשים בעלי רמה לענף וכך גם לשפר את השירותים לתייר.

אני חושב שיש לנו חשתיח לקליטתם של 2 מיליון חיירים. הבעיה שלנו איננה חדרי מלון, אלא הבעיה של אחרי תיירות שהם מוזנחים. עם כל החשיבות שאני מייחס לתכניות פיתוח, אותה ספינה שנתגלתה בכינרת אילו היו משקיעים מייד 100-200 אלף דולר בחשיפתה ובהצגתה לקהל והיו נותנים לכך פרסום שתהיה לו תהודה עולמית, אפשר היה למשוך לכאן אלפי תיירים שהיו באים לראות את הספינה כל אחד מזווית הראיה שלו. הנוצרי היה אומר לעצמי שאולי היתה זו ספינתו של ישו, והיהודי היה רואה את הקרב שהתנהל על הכינרת בין היהודים לבין הרומאים, שעליו כתב יוסף בן מתתיהו בספרו שהים הפך להיות אדום מדם. אני חושב שהקצב האטי בפיחוח מוקדי תיירות הוא בעוכרנו. באיטליה או ספרד היו הופכים מייד כל תגלית כזו למוקד לעליה לרגל. אצלנו פועלים בעצלתיים במקום לתת לכך תנופה.

שמענו על פשיטוח רגל של חברות וסוכני נסיעות בעלי מעמד וותק, כמו קופל טורס, נופש פלוס, גמא טורס. התופעה הזו נותנת את אותותיה על תנועת התיירות להערכתי יותר מאשר מצב בטחוני או אירוע בטחוני. קראתי בעתון שתייר הסתכל מחלון חדרו במלון וראה איך גוררים את המכונית שהוא שכר מקופל טורס. זה הרי מעשה נורא. ראינו במלחמת של"ג לא היתה ירידה בתיירות. חרף המצב הבטחוני התיירים המשיכו לבוא לישראל. (שר התיירות א' שריר: היתה ירידה של 12% בתנועת התיירות בזמן המלחמה). זד לא ירידה קריטית. אבל כאשר תייר הולך לקנות חבילת תיור לישראל, והוא שומע על פשיטוח רגל של חברות נסיעות, הוא חושש שלא יגיע ליעדו, וגם אם יגיע הוא לא בטוח אם ימשיך בטיול או לא. כיצד חושב משרד התיירות לטפל בתופעה הזו של פשיטוח רגל של חברות וסוכני נסיעות, כי זהו עקב אכילס.

אין השפיע ההסכם לאזור סחר חפשי באילת על התיירות? בטחונות אני קורא מדי פעם על הוזלת מחירים באילת.

אני מסכים לדעתו של השר, שהתיירות צריכה להיות מבוססת על הדדיות. חברת תעופה שמטיסה לכאן תיירים, אם מטוסיה יחזרו מכאן ריקים, היא חשקול פעמיים אם לטוס לישראל או לטוס לספרד שמשם היא חוזרת עם מטוסים מלאים. מי שחושב שאם הישראלים לא יסעו לחו"ל המדינה תחסוך מטבע חוץ טועה טעות יסודית. התיירות צריכה להיות מבוססת על הפריה הדדית בשיטה של תן וקח, והחכמה היא לתת פחות ולקבל הרבה יותר. וכך גם יקרה באופן אובייקטיבי, כי לנו אין פוטנציאל כלתי נדלה של נוסעים לחו"ל. אבל כאשר סוכני נסיעות בחו"ל רואים שיש כאן גם הגבלות אדמיניסטרטיביות ומס נסיעות, הם מראש מחפשים שווקים אחרים.

אני משוכנע שלא היינו מגיעים למספר כה גדול של תיירים בשנתיים האחרונות אילו לא השקענו בשנים 1980-1981-1982. ברור לי היום שהמגמה של משרד התיירות צריכה ללכת בכיוון של השקעות ביצירת תשתית לאחרי תיירות. קראתי על התכניות בעכו, טבריה, בית-שאן. חייבים להחיש את הפעולה הזו. יש לנו אוצר בלום של אחרי תיירים ליהודים, נוצרים ומושלמים. אינני שש כל כך, גם אם זה נשמע יפה, ללכת לחבילות תיור עם מצרים וירדן. ברור לי שזה יחייב אותנו לתת להם חלק מה"עוגה" הזו.

אני רוצה לזמוע מה קורה באילת, מהן התכניות של המשרד להחשת הקמתם ופיתוחם של אחרי תיירות. ומה ייחשוב ביותר הוא להחדיר לתודעת הממשלה שהתיירות אולי עולה בחשיבותה למדינה אפילו על התעשייה או החקלאות.

פ' גרופר:

אני חושב שוועדת הכספים, כאשר מביאים בפניה את התקציבים של המשרדים, צריכה לתקוף את הנושא בכללותו. ברור שיש לנו ביקורת, יש לנו שאלות והערות, אבל קודם כל צריך לראות מה קרה במשרד הזה, כי זהו משרד שאפשר לבקר אותו כל שנה. כל שנה אפשר לקבל נתונים כמה תיירים באו לישראל, האם חל גידול במספרם או שמא יש ירידה, וכך אנחנו יכולים לשפוט את מעשיו של המשרד. משרד התיירות הוא אחד המשרדים היחידים שאפשר כל שנה לשפוט אותו על מעשיו לפי התוצאות. ובשנים האחרונות מאז בואו של השר למשרד יש גידול של למעלה מ-30% בתנועת התיירות לישראל, וזהו הישג מרשים מאד. אינני חושב שיש משרדים אחרים שיכולים להציג מאזן כזה.

מהו גודלו של תקציב המשרד? אישית ביקרתי בשנה האחרונה בספרד ויכולתי להתרשם מענף התיירות שם. מספר התושבים בספרד הוא 42 מיליון, ומספר התיירים - 40 מיליון. אבל התקציב של משרד התיירות הספרדי הוא הגבוה ביותר מכל התקציבים של המשרדים האחרים, כי הם הבינו שכדי להביא לארצם 40 מיליון תיירים צריך להשקיע כסף, והרבה כסף. נכון שאין להם בעיות של בטחון כמו אצלנו, אבל משקלו של תקציב משרד התיירות בכלל תקציב המדינה הוא נכבד, ואינני יודע להעריך אם הוא מהווה כשליש מתקציב המדינה, יותר או פחות.

מעיון בספר התקציב אני למד כי תקציב הפיתוח והתקציב הרגיל של משרד התיירות שלנו מגיע השנה ל-32 מיליון דולר. איזה אחוז זה מהתקציב הלאומי שלנו? - 0.16%. לאור התקציב הזה אין כלל לבוא בטענות אל השר אלא יש להגיד לו יישר כוח על מה שהוא עשה בתקציב שהועמד לרשותו.

רק אתמול דני על מפעל אחד שעובדים בו 600 עובדים, מפעל יקר וחשוב, שתוך שנתיים או שלוש שנים צבר הפסדים של 60 מיליון דולר. אנחנו רוצים לפתור את הבעיה, איננו רוצים לסגור את המספנות. אבל באותו זמן אנחנו מדברים על משרד התיירות שתקציבו 32 מיליון דולר ועוד דורשים מהשר שיביא לישראל חצי מיליון תיירים נוספים.

ש' עמר:

הבה נהיה תכליתיים, לא נאשר את התקציב ונתבע חוספת תקציב למשרד התיירות.

פ' גרופר:

היינו צריכים לאשר תקציב של 100 מיליון דולר לפחות למשרד התיירות, ואילו התקציב שמובא לאישור הוא 32 מיליון דולר, ואנחנו עוד באים בטענות למשרד ומדברים על מינויים פוליטיים. זה מה שמעניין אותנו? לי יש טענות לשר שלא דאג מספיק למינויים פוליטיים. ועוד באים

לספר לנו מה היה בחקופה כאשר בראש המשרד עמד שר מהמפלגה הפרוגרסיבית.
על כך מדברים, ולא על התקציב שאיננו תקציב..

לאחר שניתחתי את גודלו של התקציב ואיזה אחוז הוא מהוה מכלל תקציב המדינה, אין לי מה לבוא בטענות. ממשלת ישראל עד לרגע זה וממשלות ישראל בעבר לא היו חדורי הכרה שלענף הזה צריך לתת דחיפה גדולה ביותר, אולי יותר מאשר לכל המשרדים האחרים. והייתי שר בממשלת ישראל ואני יודע מהו תקציב משרד החקלאות, מהו תקציב משרד התעשייה והמסחר, תקציב משרד התחבורה והמשרדים האחרים. אבל את המשרד הזה ממש חונקים פשוטו כמשמעו, הוא לא יכול לפתח שום יוזמה. תבקרו בלשכות של המשרד בחו"ל. שנים-שלושה אנשים במדינה שבה דרושים לפחות עשרה אנשים כדי לדחוף את התיירות משם, והכל יודעים שזהו ענף שצריך לדחוף אותו.

בדיונים על התקציב אנחנו צריכים לתת דעתנו על כך. אין בתקציב כל בסיס כלכלי להגדלת מספר התיירים לישראל. בסיכומים על התקציב אנחנו צריכים לתת דעתנו גם על החלוקה של המשאבים. לא רק הממשלה מוסמכת לקבוע את חלוקת התקציב; לוועדה שלנו יש הרבה מה לומר וגם לעשות בענין חלוקת הכספים של התקציב בין המשרדים השונים. התקציב הלאומי שלנו הוא יותר מאשר 20 מיליארד דולר. אני מניח שהשר ניהל מאבק בממשלה על הגדלת תקציב משרדו, אבל אני רואה את התוצאות. ואלה יחנקו בנו בסופו של דבר.

אני רוצה להציג כמה שאלות. יש בארץ הרבה חופים שלא פיתחו ולא ניצלו אותם למטרות נופש ותיירות. אינני מכיר את כולם, אבל אני מכיר את האזור שלי. באזור שבין עתליח לנוה ים וחוף דור יש חוף ים, בעיקר מול הבונים, שאני חושב כי אפילו בספרד אין חוף כזה עם כל המפרצים הקטנים שבו. החוף הזה ממש מדהים ביופיו, והוא נשאר שומם, לא מפתחים אותו. אינני רוצה להיכנס לשאלה אם החוף הוא תפוס - ואני יודע שהוא תפוס ועל ידי מי הוא תפוס. (י' ז' אמיר: שמורות הטבע). אתה אומר: שמורות הטבע, ואני אומר: קיבוצים. אני מציע לך לנסוע לספרד ולראות מה עשו שם בחופי הים שלהם. אין שם מטר אחד של חוף שאיננו מנוצל ומפותח. אני שואל מה אפשר לעשות כדי לפתח את החופים שלנו בתנאים של מדינת ישראל, עם חלוקת השלל לפני הרבה שנים או תפיסת חופי ים, ולא משנה כרגע אם על ידי קיבוצים או אנשים פרטיים.

מ' שטרית:

היית שר החקלאות ואחראי על מינהל מקרקעי ישראל.

פ' גרופר:

אני רוצה לשמוע מהשר מה הייתה התגובה של שרי הממשלה לנוכח התקציב המצומצם שהוצע למשרד התיירות.

נכון שבנתונים שלכם אתם מביאים בחשבון את התיירות הנכנסת לישראל אבל לא את ביקורי הקרובים. אנחנו יודעים - וזה בדוק - שבערך 400 עד 500 מיליון דולר נכנסים לארץ דרך הגשרים. הכסף הזה מוצא למטרות שונות. שמענו על כך את הסקירה של אנשי משרד הבטחון.

בסיום דברי רצוני לומר שכל הברכות מגיעות לשר ולאנשי המשרד על פעולותיהם ועל ההישגים שהגיעו אליהם בתקציב אומלל כזה.

מ' שטרית:

שאלתי הראשונה היא על המחירים המוצעים לתייר הישראלי כאשר הוא מבקש לצאת לנופש בארץ. עדיין אינני יכול להבין מדוע תייר ישראלי שטס ליוון לחופשה בת שבוע ימים משלם עבור החופשה הזו פחות מאשר הוא משלם כאשר הוא טס לאילת לשבוע ימים או לטבריה. את הבעיה הזו צריך לפתור בחוככי מדינת ישראל, ואינני יודע מהם הפתרונות האפשריים.

על אחת כמה וכמה כאשר מדובר היום על אילת, שיש בה אזור סחר חפשי ולא משלמים מס ערך מוסף. ציפיתי שזה יביא להוזלה ניכרת במחירי המלוונות באילת. אבל לא חל כל שינוי במחירים. מה קורה? אין פיקוח על המחירים של שירותי התיירות? מה שמרגיז אותי ביותר, שאם סוכן נסיעות מחו"ל פונה למלון ומבקש להזמין חדרים באותו מלון עבור תיירים מחו"ל, הוא משלם מחירים שהם כשליש או רבע מהמחירים הרשמיים. זה פשוט לא יאומן. לדעתי יש מעין קרטליזציה של המחירים בבתי מלון בארץ ששותפים לה החברים בהתאחדות בתי המלון. הם פשוט אינם מעוניינים בתייר הישראלי, והם אומרים זאת בגלוי.

אני חושב שצריך לשנות את המצב הזה. צריך אולי לקבוע חקרה למחירים של בתי המלון המוצעים לתייר הישראלי. אין כל הצדקה למחירים שגובים מהתיירים הישראליים.

שאלתי השניה נוגעת לחופי הים התיכון. חבר הכנסת גרופר נגע בנקודה זו ואני רוצה להרחיב עליה את הדיבור. יש לנו חוף אחד בארץ, רובו הגדול תפוס או על ידי תחנות כוח, או על ידי צה"ל או על ידי קיבוצים. החוף של יבנה שייך למועצה האזורית גן רוה, לקיבוץ פלמחים. הצבא השתלט על החופים בצורה פראית ללא שום הצדקה, כפי שזה קרה ביבנה, לדאבוני לפני שנבחרתי לראש העיר. אחרת זה לא היה מתרחש. יש בכל ועדה מחוזית ועדת משנה למתקנים בטחוניים, שבה לא יושב שום נציג ציבור. יושבים בה הממונה על המחוז, נציג צה"ל ואיש התכנון המחוזי. הם יכולים להחליט למעשה מה שהם רוצים בלי פיקוח של אף אחד. וכך מעמידים אותך בפני עובדות מוגמרות בטענה שהחוף הזה דרוש לצה"ל לצרכי בטחון המדינה.

אם היו עושים בדיקה רצינית מהם צרכי הצבא בחופי מדינת ישראל, השטח הזה היה מצטמצם אולי לעשירית השטח שהם מחזיקים בו. הצבא עושה לנצמו חיים קלים. וכך הוא משתלט באופן שיטתי על חופי הארץ. וכאשר מדברים על תיירים צריך לזכור שחוף הוא מרכיב חשוב ביותר לפיתוח התיירות. ומסתבר שכאשר אתה נלחם עם צה"ל ומציג בפניו את כל העובדות, הוא מצמצם את השטח שהוא מחזיק בו. כך קרה בראשון לציון, וזה עומד לקרות ביבנה. זה קרה בזיקים.

לדעתי משרד התיירות צריך ליזום במסגרת תקציב השנה עריכת סקר רציני של חופי הים התיכון, השימושים בחופים אלה ומה ההצדקה להם ומה יש לעשות לתיקון המצב. מהאספקט של תיירות יש לכך חשיבות רבה.

א' ויינשטיין:

אותו סקר יש לערוך גם על חופי הכינרת.

מ' שטריח:

שאלתי השלישית היא בעניין תקציב הפיתוח של המשרד. גם התקציב המצומצם הזה מתחלק ל-6.5 מיליון שקל פיתוח תשתית ו-23 מיליון שקל לפיתוח מפעלי תיירות. החלוקה הזו היתה פחות או יותר גם בשנה הקודמת, ולפי מיטב ידיעתי גם בשנים הקודמות נשמר אותו היחס. אני רוצה להציע לנסות שנה אחת להפוך את הגלגל - לא לתת תקציב כלל לפיתוח מפעלי תיירות. המלונאים הרי מתלוננים שהתפוסה בבתי המלון נמוכה, שהחדרים ריקים.

שר התיירות א' עריר:

רוב הכסף הזה אלה הן התחייבויות.

מ' שטריח:

התחייבויות של העבר?

ר' פרבר:

85% מהתקציב הזה אלה התחייבויות של העבר.

מ' שטרית:

האם ממשיכים לאיר בנייתם של מלונות חדשים?

ר' פרבר:

אין יזמים, לא צריך לאשר.

ש' טל:

בכל אחת משלוש השנים האחרונות אישרנו 600 חדר.

מ' שטרית:

אם נניח תיאורטית שהתחייבויות האלה לא היו קיימות, האם האוצר היה מקצץ את התקציב הזה?

י' בן-חיים:

יש להניח שבשנה הבאה, שנת התקציב 1987, התקציב הזה יקטן באופן משמעותי משום שהתחייבויות הלוואות יקטנו ויתנו מענקים.

מ' שטרית:

זוהי הנקודה שביקשתי להעלות. אם אכן בשנת הכספים 1987 ישתחרר תקציב ולא תהינה התחייבויות של העבר, לדעתי צריך להבטיח שתקציב הפיתוח הכללי של המשרד לא יצטמצם וישקיעו את התקציב הזה בפיתוח תשתית לתיירות. לדעתי פיתוח תשתית הוא מרכיב לא פחות חשוב לפיתוח תיירות מאשר הקמת בתי מלון חדשים. אתה יכול לבנות בתי מלון, אבל בלי תשתית לא יהיה לכך ערך, כי אנשים לא יבואו לשם. לדעתי כדאי לעשות את המאמץ הזה. פעם בעת דיונים על התקציב עשינו עבודה רצינית לאוצר שמראה כמה ניתן לקבל חזרה על כל דולר של השקעה בתשתית לתיירות. לדעתי כדאי להשקיע הרבה יותר בתשתית מכפי שמוצע.

ושאלה רביעית: האם המשרד יכול לסייע למפעלי תיירות שנקלעו למשבר? אני יכול להביא כדוגמה את המלונות של חיים שיף. להערכתי זוהי מערכת שעומדת בפני התמוטטות. מדובר על יותר מאשר 1500 חדר.

שר התיירות א' שריר:

אינני יכול להתייחס לנדשא כי הוא בגדר סוביודיזה.

מ' שטרית:

אם זהו עסק שאיננו רנטבילי, שיתמוטט; אבל אם זהו עסק מרוויח שיש לו הצדקה כלכלית, אין סיבה להרוס אותו בגלל קשיי נזילות שיש לו. כשם שעוזרים לסולל-בונה, ואני בעד העזרה, על ידי מתן הלוואות ופריסת החובות, כשם שנחלצים לעזרתן של חברות אחרות, צריך למצוא דרך איך לפתור את הבעיה של הנזילות של מפעלי התיירות האלה. זהו עסק הרבה יותר חי מאשר סולל בונה. לדעתי נגרם כאן עוול לא לאיש אלא למערכת התיירותית של המדינה.

מ' בר-און:

לא סוגרים את המלונות.

מ' שטרית:

המלונות ייסגרו והעובדים יפוזרו. מדובר ב-2500 עובדים בערך. מענקי האבטלה שיקבלו העובדים היו פותרים את בעיות הנזילות של המערכת הזו. מדוע לא למצוא לכך פתרון? אם יש לאיש בעיות עם שר האוצר צריך להביא את העניין לממשלה.

אני מעלה את הבעיה בפני שר התיירות: אם המערכת הזו היא חשובה לתנועת התיירות למדינה והיא צריכה להתקיים, חובתו של שר התיירות למצוא דרך לפתרון הבעיה ואפילו להביא את העניין לממשלה. אם הנושא איננו חושב,

אפשר לתת לעסק להיסגר. אבל צריך לקבל החלטה ברורה. לדעתי, הנזק שנגרם לאדם שמנהל מערכת תיירות בשיטה הזו הוא כה גדול, שגם אם חתיה לו אפשרות לפתח עסקי תיירות הוא יחשוב פעמיים אם להשקיע פעם נוספת, ובסוף הוא לא ישקיע.

אינני טוען שצריך לתת לו מתנה, לא מענק ולא תקציב ממשלתי, אבל למצוא דרך להשיג לו מימון. הוא צודק בטענה אחת. במקום אחר בעולם הוא יכול היה ללכת לבנק לקחת הלוואה לעשר שנים בריבית רגילה שהוא יכול היה לעמוד בה. במדינת ישראל כאשר הוא לוקח הלוואה דולרית, הוא צריך לשלם עליה ריבית של 20%-30% לשנה. אין שום סיכוי שהוא יעמוד בתנאי הלוואה כאלה.

ד' תיכונן:

הנושא העיקרי הוא המשבר הנוכחי. אנחנו יכולים לדבר על כל נושא שבעולם, אבל הבעיה שנוצרה לפני שבוע היא בעיה אמיחה. הייר לא יבוא לארץ באווירה כזו. אנחנו צריכים לשאול עצמנו שאלה אחת: מה יש לעשות כדי שלמרות הכל יבואו תיירים למדינת ישראל במקרה קיבלתי אתמול נתונים על התפוסה במטוסים הנכנסים לישראל, והתמונה היא עגומה. המטוסים ריקים. והבעיה שנוצרה לפני שבוע היא בעיה חדשה לחלוטין. היא לא דומה לבעיה שהיתה במלחמת של"ג ולא דומה לבעיה שנוצרה בעקבות פרשת האניה אקילה-לאורה. היא בעיה קשה ביותר שחייבים להתמודד אתה, ומהר. יכול להיות שצריך להחליט על מבצע של הנחות מרחיקות לכת כאלה, שיחזיר את מדינת ישראל תוך חודש למפת התיירות. אבל לא יתכן שכל שר יאמר שהאיום של קדאפי הוא רציני או לא רציני, וראש הממשלה יתייחס לכך מדי פעם בפעם. כל דיבור בנושא הזה מרחיק אותנה מהחזרה לנורמליזציה.

לפי דעתי שר התיירות ייטיב לעשות אם ידרוש שהממשלה תדון בנושא, כי נוצרה כאן בעיה מבצעית ושיווקית ממדרגה ראשונה. וכל רגע שעובר ואתה יושב באפס מעשה, הנזק הולך ומונצח. כי זוהי בעיה שצריך להתמודד אתה, וכמותה לא הייתה לנו.

ובעיה נוספת נעוצה בערבוב הסמכויות בין משרד התחבורה לבין משרד התיירות. דומני שמשרד התחבורה הוציא לפני שבוע תקנה או צו שאומר כי ההנחות שניתנו לתיירים יוצאים או נכנסים לא יינתנו עוד, והמחיר יהיה קבוע. זאת אומרת שהשר נכנע ללחצים של החברות הלאומיות על חשבון טיסות הצ'רטר. וענין טיסות הצ'רטר צריך להיחתך אחת ולתמיד. רוצים שיבואו תיירים לישראל, צריך לקיים את טיסות הצ'רטר וגם את הטיסות של החברות הסדירות. לא רוצים תיירים, שיגידו זאת בצורה ברורה ומפורשת. אבל לא יכול להיות מצב לפיו משרד התיירות יעשה הכל כדי להביא לכאן תיירים, ומצד שני משרד התחבורה יעשה הכל כדי שתיירים אלה לא יבואו מפני שהוא נכנע ללחצים של החברות הסדירות הגדולות.

אם ענין הסמכויות של שני המשרדים לא בא על תיקונו, מה כי נלין על ישראלים... היוצאים לחו"ל? והאמן לי כי היטל הנסיעות יעלה, כי למדינת ישראל יש בעיה בתחום היתרות של מטבע חוץ. אם תשאיר את מס הנסיעות של 100 דולר ליוצאים לחו"ל ברור לך שבקיץ יצאו שוב 700 אלף ישראלים, ואז כל הסיוע האמריקאי ייאכל בטווח של שנתיים.

אחה צריך לראות את בעיות הכלכלה בכללותן, אבל אני מציע לך בימים כתקנם לעבד תכנית לפיה נייער לקראת בואם של 2.5 מיליון תיירים בשנה. ומי שמציע לך להפסיק את ההשקעות בבתי מלון איננו יודע על מה הוא שח. באילת צריך להכפיל את מספר החדרים בבתי המלון, כי בימים רגילים התפוסה של בתי המלון באילת הייתה מלאה ודחינו תיירים כי לא היו לנו מספיק חדרים עבורם. אבל בחורף אנחנו חושבים על ימי סגריר ולא יודעים שגם המשבר הזה יחלוף.

כואב לי ומקשה עלי שהסמכויות בכל הנוגע לענף היצוא מספר אחד של המדינה מצויות בכל מיני משרדים, ובעצם את הבעיות היסודיות של ענף התיירות לא פתרנו, וזאת על אף העובדה שהצלחת להביא 1.5 מיליון תיירים בשנה האחרונה, וזהו הישג שראוי להתברך בו.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שעוד לפני המשבר האחרון וכתוצאה מפרשת האניה אקילה-לאורה ירד מספר התיירים שבאים מארצות הברית לאירופה ב-600 אלף, והתחזית היתה קודרת. תוסיף לזה את האירוע מלפני שבוע ונבין כולנו שהענף עומד בפני סימן שאלה גדול. אני מציע שנרכז את כל המאמצים בנקודה הזו: איך אנחנו מתגברים על שני המשברים, והמשבר מלפני שבוע חמור בעיני פי כמה וכמה.

י' ז' אמיר:

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזו כדי לומר לשר שאני דוחה בשאט נפש את ההתקפה הברוטלית והבלתי-אנושית שהיתה עליך, ובעיקר את קבלת הפנים שהיתה בשדה התעופה. לא עשיתי זאת בכתב, אבל היום בישיבת ועדת הכספים בדיון על תקציב משרד התיירות מצאתי לנכון לומר את הדברים האלה. ואני רוצה לומר לך יישר-כח בעמידתך האיתנה מול משמיצים ומלעיזים למיניהם, שר התיירות לא פחות משר החוץ חייב להיות במקום ולראות מה מתרחש כדי להביא אלינו מיליון תיירים נוספים מבני עמנו וגם מבין אלה שאינם בני עמנו. לכן אני חושב שכל הוועדה תצטרף לדברים אלה ותחזק אותך בעמדתך ובמעשיך.

התיירות זהו הסיכוי היחיד להביא את ישראל לעצמאות כלכלית, ולכן חשיבותה איננה פחותה מכל יצוא אחר של ישראל לחו"ל. ולכן כל מה שנעשה למען הגברת התיירות יהיה לטובתה של מדינת ישראל.

גם אני נדהם לשמוע שכל התקציב של משרד התיירות מסתכם ב-32 מיליון דולר. אני זוכר כי קודמך בתפקיד החליט לחזק עיר אחת במשך שנה אחת ולתת לך תנופה כבירה, וזוהי העיר אילת. אם זכרוני אינו מטעני, דובר אז על השקעות מסיביות בפיתוח אתרי תיירות בעיר. ואמנם אילת הפכה למוקד של תיירות חורף לישראל. לו מדינה אחרת היה לה פוטנציאל תיירותי כפי שיש לישראל היא היתה משקיעה כספים רבים כדי להגדיל את מספר התיירים הבאים אליה, כי הערך המוסף הגדול ביותר הוא בענף התיירות. היכן יש מדינה שהיא ארץ הקודש לכל הדתות, שיש בה מקומות מקודשים לכל הדתות, שיש בה אתרים היסטוריים ואוצרות ארכיאולוגיים, שעונת החורף בה היא גם קיץ, שיש בה גם שלג וגם שמש, גם הרים וגם ים, כפי שיש במדינת ישראל? כדי למכור את כל הדברים האלה בעולם דרושה מערכת הסברה עניפה ויעילה בכל רחבי העולם.

אני רוצה לציין דבר נוסף שהוא חיוני. אנשים יתגברו על בעיות הבטחון ועל הסיכונים הכרוכים בכך אם הם יחוו שהם רצויים במדינה, אם הם יקבלו שירותים על רמה ויזכו לאהדה על ידי רשויות השלטון והאזרחים כאחד. וחובה עלינו לחנך את אזרחי ישראל להסביר פנים לתיירים המגיעים אלינו ולא לפגוע בהם. לדעתי זהו הדבר החשוב ביותר. לקיום קונגרסים בישראל יש חשיבות ממדרגה ראשונה, קונגרסים של אנשי רפואה ומדע, של אנשי חקלאות, של אגודות ידידות וכדומה. אחמול השתחפתי בקונגרס של אגודות ידידות של ישראל. חברי האגודות האלה הופכים להיות השגרירים שלנו בכל מקום ומקום. כנציג הכנסת במועצת אירופה שבה חברות 21 מדינות, אני פוגש לא פעם נציגים של מדינות שונות שמספרים לי שהם סיירו במדינת ישראל ונהנו מאד. אנשים אלה הופכים להיות ידידים שלנו, והם חוסכים למשרד החוץ שלנו עמל רב וגם כספים רבים.

לכן אני רואה בתיירות עליהות היונית למדינת ישראל שאנחנו זקוקים לה מאד, כי האיומים האחרונים של קדאפי על הטיסות לישראל ועל תנועת התיירות אליה יכולים חלילה להמיט אסון על ענף התיירות שלנו אם לא נשכיל להפוך את המדינה למושכת תיירים, שירגימו שהם אהודים ורצויים כאן.

לכן בבואנו לדון על התקציב הכולל והחלוקה שלו יתקצב/להקצ את תחום ההסברה במשרד התיירות.

יש לנו שני אתרי תיירות מרכזיים והם חוף ים המלה ואילת. ים המלה הוא גם אתר של תיירות מרפא. חולים מארצות סקנדיביה נשלחים לריפוי לאזור ים המלה. אני חושב שאנחנו צריכים לשלב תיירות נופש ומרפא ולשכנע את התיירים הבאים לריפוי גם לסייר באזור ולבקר באילת. חוף ים המלה הוא אוצר בלום של צערי עדיין איננו מנוצל דיו, אם כי בשנים האחרונות חלה התקדמות גדולה. אבל ניתן להפוך את חוף ים המלה לאזור שאליו יגיעו אלפי תיירים. אני שמח לשמוע מאנשי התאחדות בתי המלון שהתפוסה של בתי המלון באזור ים המלה מגיעה בממוצע שנתי ל-80%-90%. יתכן שדרושה תכנית חומש לפיה כל שנה מדינת ישראל מתקציבה הלאומי ולא רק מתקציב משרד התיירות תקצה משאבים לפיתוח חוף ים המלה.

ים כינרת יתכן שלו היה בכל מקום אחר בעולם היו הופכים אותו לאתר תיירות שסביבו בתי מלון. אבל הכינרת שלנו מיועדת לא רק לתיירות ונופש אלא גם להתיישבות, וחשוב מאד לשמור על איכות החיים של הקיבוצים בסביבה. אולי הקיבוצים והמושבים שקמו בחלק הצפון-מזרחי של הכינרת הם שיפתחו את רצועת החוף הזו של הכינרת. אולי באמצעותם יושקעו כספים לפיתוח החוף הזה. החלק הצפוני של הכינרת הוא אתר תיירות לאזרחי ישראל ולא רק לתיירים הבאים מהחוץ. ואינני מציע לחברי להתווכח על השאלה אם יש לעקור פרדסים כדי לפתח את החופים. צריך קודם ללמוד את הסוגיה לפני שנוקטים בצעדים כאלה. ואולי גם כאן דרושה תכנית חומש לפיתוח חופי הכינרת כדי שנדע מה עומדים לעשות שם כל שנה ומהם הכספים הדרושים לפיתוח הזה.

אני רואה בתיירות ענף יצוא, והנושא הזה מחייב חקיקה מסוימת. ניהלנו מאבק גם בוועדת הכספים שיכירו בעובדים בענף התיירות כעובדי ייצור כדי שיהנו גם הם מהקלות במס על עבודה במשמרת שניה ומשמרת שלישית. לדעתי אנחנו חייבים לטפל בסוגיה הזו באופן נמרץ ביותר, כי אנחנו מעונינים שיהודים רבים ככל האפשר ילכו לעבוד בתיירות. חשוב להחדיר לתודעת האוצר שחייירות זהו ענף יצוא שצריכים לחול עליו כל החוקים, החקנות והכללים החלים על יצוא תעשייתי, חקלאי או כל יצוא אחר של המדינה. פיתוח ענף התיירות יכול להקטין את תלותנו בסיוע מחו"ל ולקדם אותנו לקראת עצמאות כלכלית ומדינית.

היו"ר י' כהן:

אינני מתיימר לסכם את הדיון, אני משאיר זאת לשר ששייב לנו חשובות מפורטות. אסתפק בכמה שאלות קצרות ולא אחזור על דברים שנאמרו.

השאלה הראשונה היא כמובן מדוע לא באים אלינו מספיק תיירים. נאמר שאחת הסיבות לכך היא שאין הוזלה משמעותית של הבילת התיור לישראל, למרות שאצלנו ירקוח ופירות הם זולים, שכר העבודה יחסית לאירופה הוא זול ובתעופה חל שיפור משמעותי, ממש מהפכה במחירי הטיסות, גם הסדירות וגם טיסות הצ'רטר. מהי הסיבה שלמרות כל זה באים אלינו יחסית מעט מאד תיירים? על כך אני רוצה לשמוע הבהרות משר התיירות.

לא הבנתי את מה שנאמר כאילו ההגבלות שהטלנו על יציאת ישראלים לחו"ל בדרך של מס נסיעות או מסים אחרים הם שהקטינו את הפוטנציאל התיירותי שלנו בחו"ל. אם הסיבה היא תפוסת המטוסים, מה קורה בארצות כמו יוון או קפריסין, שאליהן מגיעים הרבה יותר תיירים? האם משם יוצאים יותר תושבים מקומיים מאשר בישראל? עובדתית זה לא נכון.

דומני שלא זוהי הסיבה למיעוט מספר התיירים המגיעים לישראל. מכל מקום הבה לא ניאחז בנימוק הזה כאילו הוא שהגביל או יגביל בעתיד את בואם של התיירים אלינו, מה גם שבחקציב אין כל הצעה להעלות את מס הנסיעות. בוודאי לא מס נסיעות בסכום של מאה דולר הוא שיגביל את יציאת הישראלים לחו"ל.

מלבד אישיותך, אדוני השר, שמעוררת סקרנות ועניין, שמעת גם את התייחסותם של חברי הוועדה לנושאים שהעליח, שמעידה על העניין שאנחנו מגלים בכל מה שנוגע לענף התיירות. אנחנו מצפים עכשיו לשמוע את חשבותיך לשאלות וההערות שהעלו חברי הוועדה.

שר התיירות א' שריר:

אדוני היושב-ראש, חברי הוועדה, אני רוצה להודות מקרב לב לחברי הוועדה על השאלות שהן מייצגות גישה מאד רצינית ועניינית לנושא התיירות שלעתיים נדירות אני נחקל בה. מבחינה זו יבואו על הברכה כל חברי הוועדה שהציגו שאלות, ואני בטוח שמדיון כזה ענף התיירות, משק המדינה והחברה הישראלית יצאו נשכרים.

אני רוצה לומר משהו ובכך אולי להקדיח את המאוחר למוקדם, שאני ממוכנע שגם שנת 1986 תהיה שנת עליה בתיירות. אני מאמין שהכוח המקצועי שעומד לרשות משרד התיירות, הלשכות שלנו בחו"ל, המאמצים שאנחנו עושים והתכניות שאנחנו מגבשים, כל אלה יביאו לכך שב-1986 נראה את הגידול בתיירות.

הועלו כאן נושאים רבים, הופנו לכתובת של המשרד הרבה הצעות ודרישות. אני מבקש להתייחס גם לנושא של החקציב. אין לנו משה קסט. השאלה היא מהן האפשרויות של המשרד. האם החקציב שלנו לפיתוח תשתית, שיש לו חשיבות ממדרגה ראשונה, עונה על הצרכים? הרי החקציב מונח לפניכם ואתם יכולים לראות את החלוקה. תגידו לי אתם היכן אינני צודק בנושא ההשקעות - באילת? בים המלח? בנהריה, בנחניה, בתל-אביב, בירושלים? אני מוחקף יום יום על ידי ראשי ערים, ובצדק. יושב עמנו ראש עיר לשעבר, חבר הכנסת ז'ק אמיר, והוא חקף אותי על שלא השקעתי בדימונה, ויש מקום להשקיע גם בדימונה. אבל מהיכן נקח את המשאבים? תגידו אתם. אם מישהו מכס היה בא ואומר: מדוע אתה משקיע שם ולא כאן, מהו סדר העדיפויות? על כך אני מוכן להשיב. אבל אי אפשר במסגרת חקציב כה מצומצם לעשות זאת. וכאן אני מאשים את נציגי האוצר. אני חושב שהם עושים מלאכה לא טובה. האם נציגי האוצר במשרדים השונים וחברות השונות תפקידם הוא רק להיות כלבי שמירה של משרד האוצר? אם כן, צריך לחסוך בתקנים האלה. הם אינם מוסרים לשר אינפורמציה נכונה. תפקידם לא רק לומר היכן לקצץ אלא גם לומר היכן צריך להגדיל. אם תייר יוצא מפתח המלון ונופל לתוך בור, הוא לא יבוא עוד פעם לישראל. וכי אני מחפש מותרות? זה דבר חיוני לתיירות.

חקציב השיווק שלנו בחו"ל הוא 8 מיליון דולר, וזה לאחר שהגדילו את החקציב, לאחר שהמלונאים נתנו מיליון דולר למטרה זו מקרן של ביטוח שער. 8 מיליון דולר יכול להישמע כחקציב גדול, אבל הוא מיועד לכל העולם - יבשת אירופה, יבשת אמריקה, המזרח הרחוק. אתם יודעים כמה עולה דקת שידור בשעת שיא של צפייה בארצות הברית? - מיליון דולר. ואנחנו כמובן איננו משרדים בשעות כאלה. אנחנו מדברים על יבשות ענק. איננו יכולים להתעלם מכך שתיירות משווקים כמו כל מוצר אחר. ומי שביקר בארצות אלה ראה איזה מאמצי שיווק אדירים משקיעות מדינות אחרות בתיירות. איך משווקים כל מוצר שרוצים למכור? באמצעות פרסום. זהו השיווק. ואמצעי השיווק שלנו הם דלים מאד..

היחס בין ימי השהות של תייר בישראל, שהוא מן הגבוהים בעולם, לבין חקציבי השיווק שלנו לעומת מדינות אחרות, שהם מן הנמוכים בעולם, היחס הוא הפוך. השהות הממוצעת של תייר בישראל היא מן הגבוהות בעולם; מדינת ישראל היא בתחתית הסולם מבחינת ההוצאות לפרסום.

נאמר כאן כי לספרד שמספר תושביה 42 מיליון מגיעים מדי שנה 40 מיליון תיירות. צריך לספור את כמות הדולרים ולא רק את מספר התיירים. אתן לכם כמה מספרים. ישראל שאליה הגיעו 1.5 מיליון תיירים, הכנסותיה מהתיירות, בלי תעופה, הגיעו ל-1.2 מיליארד דולר; ספרד עם 40 מיליון תיירים הכנסותיה היו 6 מיליארד דולר; איטליה - 28 מיליון תיירים, הכנסות 6 מיליארד דולר; יוון - 6 מיליון תיירים, והכנסות של 1.8 מיליארד דולר. אלה הם נתונים של הארגון העולמי לתיירים, לא שלנו. זה אומר משהו על הצלחת ענף התיירות? זה אומר משהו על הצלחת המאמצים שמשקיעים עובדי משרד התיירות? זה גם מוכיח מה עוד ניתן לעשות כדי להגדיל את ההכנסות במטבע חוץ מענף התיירות ואיך ניתן באמצעות ענף התיירות להגיע לעצמאות כלכלית.

איך מחלקת ההכנסה מהתיירות? אכסון בבתי מלון - 220 מיליון דולר; קנייה - 210 מיליון דולר; תחבורה - 140 מיליון דולר ועוד.

יש לי טענה קשה לתעשיינים, למסחר וליהלומנים. אמרתי להם: אנחנו מביאים לכם שוק של 1.5 מיליון קונים. מדוע אינכם מנצלים את השוק הזה? מדוע אינכם עושים כל מאמץ שיווק בארץ - ולא נעשים בארץ שום מאמץ שיווק על ידי הגורמים האלה. זהו שוק שבא אלינו. הם רצים לחו"ל לפתח שווקים ובארץ אינם עושים דבר.

שואל אותי חבר הכנסת בר-און: מדוע לא מגיעים לארץ 8 מיליון תיירים? על כך בוכה הנביא. אנחנו מייצגים מדינה עם הפוטנציאל התיירותי הגבוה בעולם. אין עוד מדינה בעולם שיש לה להציע מה שיש למדינת ישראל להציע לתייר. לדעתי יש לכך כמה גורמים: ראשית, משום שמאמצי השיווק שלנו אינם עומדים בשום יחס לאפשרויות ולצרכים. האם יש אפשרות להביא יותר תיירים או לא? היום יש בעולם 320 מיליון תיירים. תוך העשור המספר הזה יוכפל ויגיע ל-600 מיליון תיירים. יש שוק או אין? יש מאיפה לשאוב או לא? לדעתי יש מאיפה לשאוב תיירים. האמצעים שלנו אינם מספיקים לכך בשום פנים ואופן, ובתחום הזה מי שאיננו משקיע גם איננו רואה תוצאות. המשרד שלנו הוא משרד כלכלי, הוא לא משרד רווחה - לא משרד חינוך ולא משרד בריאות. כאן אם אשקיע בעוד מודעה, עוד סמינר, עוד דקה שידור בטלוויזיה, אקבל יותר תוצאות. כאן אין חכמות. כך נוהג כל העולם, וכך גם אנחנו צריכים לנהוג.

שנית, אין בארץ מודעות לתיירות, ולא רק בקרב הממשלה. אני חושב שהממשלה עושה שגיאה חמורה. אין לממשלה מדיניות לאומית-כלכלית של סדר עדיפויות. לצערי אין בארץ הבנה שצריכה להיות כאן גם אווירה של תיירות. המדינה משקיעה גם בטבריה. ראיחם את הנקיון בטבריה? טוען ראש העיר שאין לו אמצעים לנקות את העיר. זוהי תשובה? הקמנו של מזרקה. היא איננה מופעלת. היא משמשת מזבלה עירונית.

אני מאמין שניתן לחנך את עם ישראל. זה לא כך שבתי המלון לא רוצים לקבל ישראלים. כאן חל שינוי, הישראלים מתנהגים הרבה יותר טוב ויפה. האמת היא שהתיירות המקומית הצילה הרבה בתי מלון. אבל צריך לעשות מאמצי שיווק נוספים ולחנך את הציבור הישראלי לנקיון, לשמירה על רכוש ציבורי, להסביר פנים לתייר. אנחנו נעשה השנה מאמץ לתת לתייר הרגשה יותר טובה בבואו לשדה התעופה, בהיכנסו לבית המלון. נעשה פעולה שיווקית גם בארץ. צריך להרבות באירועים ולעשות הכל כדי להשרות מה שנקרא אווירה תיירותית. ביקשתי משר המשטרה שאלה שעושים את ביקורת הדרכונים בשדה התעופה לא ילבשו מדי שוטרים, אלא מדים יותר עליזים, כדי שהתיירים לא יפגשו מייד בבואם

לארץ אנשי משטרה. שר המשטרה הביע את הסכמתו לכך, עכשיו צריך לשכנע את המפק"ל.

הופעתי בפני ארגוני יהודים שונים, בכנסים, בוועידות. אני חמה שאני היחידי שמדבר על הנושא. זה רק ענין של תיירות? הקמחי ועדות, דיברתי עם ראש הממשלה, עם ראש העיר ירושלים, עם חברי הנהלת הסוכנות. באותה שנה בה הופעתי בפני הנהלת הסוכנות היו בארץ יותר תיירים גרמנים מאשר יהודים. מישהו מעלה על הדעה מצב כזה? זה ענין של משרד התיירות בלבד? זה ענין של העם היהודי. אם מצב זה ימשך, מה יקרה בעוד חמש או עשר שנים. יקום דור שלא ידע את יוסף. יהודים לא באים לכאן בין היתר בגלל הצורה שבה מציגים את ישראל בחו"ל במסגרת המגביות למיניהן, לא בצורה מרנינה ומושכת. אני בהופיעו בפני כל קבוצה שהיא מדבר על ההישגים המופלאים של מדינת ישראל שאין להם אח ורע בעולם.

אני אומר שאנחנו יכולים להגיע לשמונה מיליון תיירים אם נראה את התיירות כעומדת בראש סדר העדיפויות הלאומי. מדברים על אחא, מספנות ישראל, מנועי בית שמש, על מצבם של המושבים והישובים החקלאיים. אינני מדברים על הדבר הנכון. צריך להגדיל את העוגה הלאומית לתיירות ולא להסתפק בפירורים של העוגה המתייבשת והולכת. אין בעיה להביא לישראל עוד שנים או שלושה מיליון תיירים אם נקדיש לכך מחשבה נכונה. אנחנו חייבים להמשיך לבנות בחי מלון. בית מלון לא מוקם מהיום למחר. מה יקרה אם יבואו אלינו שלושה מיליון תיירים, היכן נאכסן אותם? ומה יקרה לגורם התחרות בארץ? ומה יקרה לחידוש פני המלונות והציוד בהם? חייבים לחזור לשיטה של הלוואות. דיברתי עם יזמים פוטנציאליים. הם אינם באים. ללא מדיניות של אשראי הם לא יבואו.

אני אומר לכם שלא תהיה תנופת פיתוח, לא תהיה עשייה, אם לא נחזור לשיטה של הלוואות. אין דרך אחרת. אנחנו חייבים לגלות אומץ לב ולא לשגות באשליות. במשך שנה דיברו על עשרה מיליארד דולר השקעות בתעשייה, הכפלת היצוא התעשייתי. האם זה מתבצע? בתיירות אנחנו יכולים מחר לעשות זאת. שוגים בחלומות כי מדברים על דברים שהם יותר ערבים לאוזן. הגיע הזמן שנשנה את הקונצפציה שלנו.

א' ויינשטיין:

כמה אנשים מועסקים בתיירות?

שר התיירות א' שריר:

המספר הכולל הוא כ-50 אלף.

אפשר להרגיש את השינוי שחל בארץ. לראשונה בתולדות הקיבוץ הארצי קיבוצי השומר הצעיר מעונינים לפתח את ענף התיירות ולפתוח את הקיבוצים בפני תיירים. מבחינתם זוהי ממש מהפכה אידיאולוגית. קיבוצי התק"מ שעוסקים בתיירות נפגעו פחות מאשר קיבוצים אחרים שלא פיתחו את ענף התיירות.

לאחר הדברים שאמרתי אני חושב שלא רק שיש הצדקה לקיום נפרד של משרד התיירות, אלא שיש כל ההצדקה להפוך אותו למשרד הכלכלי החשוב ביותר. זהו עוגן הצלה של מדינת ישראל. אתם דיברתם על התיירות לספרד ואיטליה, ומה על קפריסין ותורכיה, אתם יודעים איזו פעילות עניפה לפיתוח התיירות נעשית שם?

מבחינת המדיניות עשיתי את הדברים הנכונים. כל ההחלטות שקיבלתי וכל הדברים שעשיתי הוכחו כנכונים. כך כל כיווני הפיתוח שלנו, כל ההחלטות, אבל לא בתנופה ולא בעוצמה כפי שנדרש. אם נלשה את הדברים הנכונים, הרי תוך שנתיים, שלוש, חמש או עשר שנים לכל היותר נגיע לעצמאות כלכלית, ולא נהיה זקוקים לא למגביות ולא למענקים מכל גורם זר,

שר התיירות א' שריר.

ואני מודה כמובן לכל מי שמושיט לנו עזרה ונותן לנו סיוע. אבל הדרך היא פיתוח התיירות ואין אחרת.

לשאלה בענין הסירה שנתגלתה בכינרת, יש לנו רעיון להשיג תקציבים כדי להפוך את הסירה הזו לאטרקציה תיירותית.

מ' בר-און:

הסירה עדיין שקועה בקרקעית הים.

ר' פרבר:

דרוש כסף כדי לחשוף אותה ולעשות סביבה מסע פרסום.

שר התיירות א' שריר:

אני רוצה שיהיה ברור שזה יהיה על חשבון משהו אחר, על חשבון הפיתוח בעכו או בירושלים. כמה אנחנו משקיעים בירושלים? 210 אלף דולר. זה רציני? האם ראש העיר ירושלים איננו צודק כאשר הוא מתקיף אותי? אבל לי אין תקציבים. בחל-אביב השנה אולי נשקיע 150 אלף דולר. בעכו שהיא פנינה תיירותית אנחנו משקיעים 250 אלף דולר. תבינו על מה אנחנו מדברים. הגעתי עם שר האוצר להבנה בענין החוף שידבר עליו חבר הכנסת שטרית, אבל הנציגים שלו מטרפדים זאת, כי הם משמשים שם כלבי השמירה. זו לא הדרך שאני רואה אותה לביצוע תקציב ציבורי.

היתה שאלה על התיירות מלבנון. בשנה האחרונה הגיעו 31,400 תיירים.

מ' בר-און:

איך הם מגיעים לישראל ומי הם אותם תיירים?

שר התיירות א' שריר:

תיירים מלבנון מגיעים דרך הגדר. מירדן לירושלים באו 14,400, ולשטחי יהודה ושומרון הגיעו 100 אלף.

י' ז' אמיר:

כמה אנשים מארצות ערב הגיעו לטיפול בבתי החולים?

היו"ר י' כהן:

זוהי שאלה שיש להפנות למשרד הבריאות.

שר התיירות א' שריר:

מיפן הגיעו השנה כ-5000 תיירים, ועוד כמה אלפים של תיירים שהגיעו מקוריאה כצליינים. אנחנו פותחים משרד ביפן. הגעתי למסקנה שאיננו צריכים להתבסס רק על תיירות מאירופה ואמריקה, מה גם שיש כ-500-600 אלף תיירים יפנים בשנה שמטיילים בעולם. עדיין לא שלחנו ליפן נציג ישראלי כי יש לנו בעיה למצוא את האדם המתאים לכך. אבל המשרד כבר פתוח ויושבים בו נציגים מקומיים. אני משוכנע שזה יתן את התוצאות.

סוכני נסיעות מארגנים חבילות תיור עם ירדן ומצרים. אנחנו כמובן מעודדים חבילות תיירות עם מצרים. יש לנו הסכמים על כך עם המצרים, אבל אתם יודעים מהו גורלם של הסכמים עם המצרים.

לשאלה על השפעת הטרור בשטחים על תיירות פנים, אינני יודע באיזו מידה יש לכך השפעה. אין לי על כך נתונים מדויקים. אני מדבר כבר מספר שנים על מטרת תיירות. השנה נקים משטרת תיירות בירושלים. אני חושב שצריך היה להקים סניף תיירות בכל הארץ. כי מספיק שעתונאי אחד ידווח על חטיפת ארנק מתיירת כדי שנפסיד כמה שנים הכנסות מתיירות. התיירות למקסיקו מפגעה קשות במשך יותר משנה בגלל מאמר אחד שפורסם בניו-יורק טיימס על כך שתיירים אמריקאים אינם בטוחים במקסיקו. אתם יודעים איזה ריכוז גדול של כהבים זרים נמצא בישראל. אנחנו מגלים קוצר ראות גם בנושא הזה.

אשר לתיירות יהודית, מארצות הברית הגיעו 235 אלף תיירים יהודים, ומאירופה - 200 אלף. כבר אמרתי שלמעלה מ-80% מכלל היהודים בארצות הברית אף פעם לא ביקרו בארץ. אנחנו מטפלים בבעיה באמצעות הארגונים היהודיים, הכונדס, המגביח המאוחדת, גם באמצעות כוח המשימה. מיניתי אדם מיוחד לנושא של תיירות יהודית. אנחנו רק מגרדים את קצה הקרחון. אמרתי שהחודש אנחנו מביאים 250 רבנים. אבל זה לא רק ענין של משרד התיירות. זוהי משימה לאומית ממדרגה ראשונה.

חבר הכנסת עובדיה עלי דיבר על התחזקות המטבעות האירופיים. התחזקות המטבעות האירופיים עוזרת לנו להביא יותר תיירים מאירופה, אבל דיברתי על התקציבים שלנו באירופה שנפגעים כתוצאה מכך.

חבר הכנסת ארצי דיבר על תיירות לסיני דרך מצרים וירדן. הזכרתי את ההסכמים שיש לנו עם מצרים.

אנחנו פועלים במרץ בגרמניה. יש לנו שני משרדים בגרמניה, אחד בהמבורג ושני בפרנקפורט, ובאותו כוח אדם. היו לנו שני אנשים בפרנקפורט, העברתי אחד מהם להמבורג. אותו דבר עשיתי בחוף המערבי מלוס אנג'לס לסן פרנציסקו.

לשאלה על בתי מלון שנשארו תקועים ובנייתם לא נסתיימה, אנחנו בודקים את האפשרות לסייע במידה וניתן. זוהי בעיה תקציבית.

חברות הפיתוח בערים השונות - אני יודע שיש ביקורת ויש הצעה למזג את החברות. צריך להבין שהפיתוח צריך להיות אופייני לאזור. לא הרי הפיתוח של אילת כהרי הפיתוח של חוף ים המלח, או כהרי הפיתוח של טבריה או נחניה. אנחנו רוצים להעניק ייחוד למקומות אלה, אופי מיוחד, שאם לא כן תייר שמבקר במקום אחד כאילו ראה את כל המקומות, מה גם שנדרש פיתוח שונה לכל מקום ומקום. אם לא תהיה בכל מקום חברה שתתרכז באופי המיוחד של האזור, לא נעשה את מלאכתנו נאמנה והרווח שלנו יצא בהפסד. והרי מדובר בחברה שמעסיקה שני אנשים. החסכון יהיה שוליים שבשוליים. צריך למזג את רשויות התיירות של שמורות הטבע, הגנים הלאומיים, החברה הממשלתית לתיירות, ואחר כך לבנות את הפיתוח האזורי סביב האלמנטים האלה. זוהי הדרך שבה הולכים בכל העולם. כך עושים באיטליה, כך בצרפת וגם בארצות הברית. הפיתוח הוא פיתוח אזורי. ולא כללי.

אנחנו מכשירים לענף התיירות גם עולים חדשים. בטבריה רק עכשיו נסתיים קורס להכשרת עולים לענף בשיתוף עם אוניברסיטת חיפה. אנחנו פונים לאוניברסיטאות. לצערי אין לאוניברסיטאות ענין לפתח קתדרה לתיירות. במצרים יש פקולטה לתיירות. בישראל אין עדיין פקולטה כזו.

מוקדשת תשומת לב לתיירות מרפא. יש לנו שני אתרים של תיירות מרפא בים המלח ובטבריה. שר הבריאות מודע לכך, כך היה גם שר הבריאות הקודם וגם שר התכנון והכלכלה הקודם. לצערי עד היום לא נעשתה פריצת דרך. נפגשתי בנושא זה עם מנכ"לים של בתי חולים. אין פריצת דרך אבל יש תשומת לב, ואני משוכנע שנגיע לתוצאות חיוביות.

לענין חוף קליה, לאחר שהנושא נדון אצל היועץ המשפטי לממשלה על זכויות של יזמים שהיו במקום, לפי המלצתו של היועץ המשפטי נתתי אישור לבנות שם בתי מלון בדרגה של כוכב אחד ושני כוכבים גם של הישובים וגם של היזמים, לפי זכויות מוקנות שהיו להם בקרקע. לא אתן בשלב זה אישור להקים בתי מלון של חמשה כוכבים שם. קודם כל אני חושב שאיננו זקוקים לעוד בתי מלון של חמשה כוכבים, ואני עושה מאמצים כדי שיבנו בתי מלון עממיים. שנית, קיים האתר הדרומי, האתר של חמי זוהר ועין בוקק, שעד שלא נביא אותו לסדר גודל מסוים של 2500-3000 חדרים, לא אלך לפתח את חוף קליה.

11.2.86

שר התיירות א' שריר

מדובר כאן במשאבים ממלכתיים. אם נתחיל להתפשט לעבר קליה, לא יהיה לנו לא חוף דרומי ולא חוף צפוני. אמרתי באופן גלוי ביותר שקודם כל אנחנו חייבים להביא את האזור באתר הדרומי לסדר גודל שיאפשר לו חיים עצמאיים. כי אם לא נגיע שם לסדר גודל מסוים, כל פעולות השיווק והתשתית תיפגענה, והחיים במקום לא יתפתחו כפי שהם צריכים להתפתח. כל עוד לא נשלים שם את הפיתוח שיקח כמה שנים לא נוכל לפתח את חוף קליה.

מ' בר-און:

בינתיים לא יפתחו את המלון בקליה.

ר' פרבר:

המבנה הזה איננו מיועד למלון.

שר התיירות א' שריר:

לענין הממסד הדחי, עשיתי כמה פעולות במקום, אבל יש חלוקת סמכויות במדינה. במה שנוגע לתחום משרדי, אני עושה ופועל.

חבר הכנסת ויינשטיין שאל מה ועדת הכספים יכולה לעשות כדי להתמודד עם בעיות השפל בתיירות. גם חבר הכנסת דן חיכוך העלה את הבעיה הזו. אני חושב שהיום איננו יכולים לומר שהאמצעים העומדים לרשותנו מאפשרים לנו להתמודד עם הבעיה. לדעתי השקעה נוספת יכולה למנוע הפסד בסדר גודל הרבה יותר גדול. מדובר על השקעה מול הפסד. אם לא נעשה את הפעולות האלה אנחנו עלולים להפסיד עשרות מיליוני דולרים. לכן השקעה בסדר גודל קטן תמנע הפסד בסדר גודל גדול.

מה תורמים אנשי הענף לתקציב התיירות? ענף בתי המלון תורם מיליון דולר מהקרן לביטוח שער.

א' ויינשטיין:

מהו המצב בארצות אחרות?

שר התיירות א' שריר:

אמרתי קודם שאנחנו נמצאים בתחתית הסולם בהשקעות לפרסום בהשוואה למדינות אחרות.

אני יכול להסכים לדבריו של חבר הכנסת אמיר בענין פעולות תשתית. אני הכתובת לבית יגאל אלון, והם צודקים בטענתם. אני מזמין את חברי הוועדה לעיין בתקציב החברה הממשלתית לתיירות וחלוקתו. אני רוצה לשמוע את הערותיכם על כך.

חבר הכנסת עמר צדק בדבריו על המודעות למכרה הזהב. העובדה שעד היום לא עשינו מה שצריך לעשות לפיתוח התיירות בהשוואה למדינות אחרות שעושות גם עושות, אומרת דרשני. זה אומר לנו הכל. העובדה שהיום לא מפנים את האמצעים המצומצמים לכיוון אחד, כמדיניות הממשלה, היא בעוכרנו. כך נוהגים מדינות אחרות. איך הגיעה יפן להישגים כה גדולים? יפן כל שנה בודקת באמצעות גוף מיוחד לתכנון כלכלי שהיא הקימה איזה תחומים צריך לפתח באותה שנה, והיא מחליטה בהתאם, בתקווה שכמה מהם יצליחו, וכך היא מגיעה להישגים.

אני מודאג מפשיטות הרגל של סוכני נסיעות ותיקים. חלק גדול מזה קשור בתנועת התיירות בארץ, וזה משפיע על תיירות חוץ. יש כאן תנועה דו-סטריית, יש קשר הדוק בין השניים. מי שחושב שאפשר רק לצמק את התנועה היוצאת בלי לפגוע בתנועה הנכנסת, איננו מביין את נושא התיירות. לכן אני נגד העלאת מס הנסיעות. אסור לנו לעשות זאת. זה יפגע בהכנסות המדינה.

צודק חבר הכנסת עמר שהיום צריך לדבר על חייירות לפני תעשייה ובוודאי לפני הקלאות. נתתי קודם את הדוגמה של קיבוצי השומר הצעיר, שגם הם החליטו לפתח את הענף כדי לשפר את מצבם הכלכלי.

חבר הכנסת גרופר דיבר על פיתוח החופים. אני מסכים לכך, אבל היכן נקח את התקציב? אני מסכים גם למה שאמר חבר הכנסת שטרית, אבל זה לא ריאלי. לענין של מלון דיפלומט לא אוכל להתייחס, כי הוא נדון עכשיו בבית המשפט.

לשאלה על אזור הסחר החפשי, יש גידול משמעותי של התיירות באילת, גם של ישראלים וגם של חיירים הבאים מחו"ל. זה עדיין לא אזור סחר חפשי כמובן הרגיל של המושג, שמקטין את העלויות וכך יוצר קרקע נוחה יותר לחייר המקומי והזר לבוא לאילת. אני חותר לקראת שלב ב' של אזור סחר חפשי.

היו"ר י' כהן:

אני מבין שאינך יכול להתייחס לבעיה הספציפית של "דיפלומט", אבל נשאלה גם שאלה כוללת על סיוע של המשרד למלונות שנקלעו למצוקה בדרך של פריסת חובות.

שר התיירות א' שריר:

דיברתי עם שר האוצר בנושא זה ואני מעדיף לא להיכנס עכשיו לפרטים.

צדק חבר הכנסת דן תיכון שדיבר על פיצול סמכויות. האם יעלה על הדעת שאני אלמד מהעתון ששר התחבורה הוציא תקנה על הגבלת העמלות שנותנות חברות התעופה לסוכני הנסיעות ועל השלכותיה על ההנחות הניתנות לנוסעים? אינני רוצה להיכנס לכל הסוגיה הזו, אבל יתכן שאני אקרא על כך בעתון? האם יתכן ששר התחבורה יוצא תקנה הנוגעת לסוכני נסיעות שהם בתחום טיפולו של משרדנו? זה קשור למדיניות לאומית. אם הממשלה תגיע למסקנה שעוגן ההצלה שלנו זוהי התיירות, מקומו של אגף התעופה האזרחית צריך להיות במשרד התיירות. מה פירוש תעופה, האם רק בדיקת הכשירות של המטוסים? איזו פונקציה כלכלית ממלאת התעופה? לשם מה סס המטוס, ומי קובע את קווי הטיסה? מי קובע את התדירות של הטיסות? מי נותן לכך אישורים? מי קובע את מסרן המחירים? ומי קובע אם צריך ללכת לפי המדיניות של אל-על או מדיניות בלובליית? אולי צריך לראות זאת בראיה כלל לאומית? שר התחבורה התקין את התקנה כי חברת אל-על דרשה זאת ממנו. זה טוב למדינת ישראל או לא טוב לה? זה אולי טוב לאל-על. אבל האם זה גם טוב למדינת ישראל?

היו"ר י' כהן:

לא הייתה כל התדיינות אתך לפני פרסום התקנה?

ש' עמר:

השר אמר שהוא קרא על כך בעתון.

שר התיירות א' שריר:

אני חושב שהדבר הזה הוא חמור מאד.

חבר הכנסת ז' אמיר אמר דבר נכון שצריך לחנך את עם ישראל לקבל את פני האורחים שלנו. אם לא תהיה אווירה ברחוב, אם לא יהיה יחס טוב לחיירים במוניות, באוטובוסים, בחנויות, במסעדות, בבתי המלון, התיירים לא יבואו. זוהי שרשרת אחת, שאם חוליה אחת בה איננה פועלת כהלכה, הכל משחבש.

אספר לכם סיפור אמיתי שנוהן אילוסטרציה על הרצב. באחת ממסעותי הגעתי לעיר אחת שבה הופעתי בפני אנשי המגביה. נתבקשתי לשוחח עם אחד האישים הבולטים בעיר, כדי שישנ את יחסו לישראל, כי הוא שינה את יחסו

שר התיירות א' שריר

לישראל ולמגבית לאחר ביקור בישראל. הוא היה אחד התורמים הגדולים למגבית, ולאחר הביקור הפסיק לחרוס. ישבתי עם האיש והוא אמר לי שהוא נפגע מאד. ומדוע? הוא התאכסן בבית מלון מסוים, קיבל שירות יוצא מן הכלל. בבוקר הוא ירד לחוף הים, ובחול היו שברי זכוכית והוא נדקר. הוא חזר למלון ואמר למלצר: כדאי שתרד לשפת הים ותסלק משם את שברי הזכוכית. השיב לו המלצר: איך זה תפקידי. ועל כך יצא הקצף והוא כועס על מדינת ישראל. ניסיתי כמובן להרגיע אותו ולפייסו. צריך לדעת שהלקוח תמיד צודק, ואין דרך אחרת. אם נתייחס לתייר בזלזול, לא נגיע להישגים. ואני יכול לספר לכם כהנה וכהנה סיפורים שממש לא יאומנו.

פניתי לגורמי התיירות ואמרתי שאחת הדרכים להתמודד עם הבעיה שאנחנו ניצבים עכשיו בפניה היא לצאת עם חבילת תיור זולה במיוחד בחדשים אלה. הצעתי גם לשר האוצר להוריד את מס הנסיעות לישראלים שוהים בחו"ל. לא קיבלתי תשובה חיובית. דיברתי אחמול גם עם ראש הממשלה. חשבתי אולי לכנס מסיבת עיתונאים עם הכתבים הזרים. אחר כך החלטנו לא לעשות זאת, כי חשבנו שמה שפחות להתבטא בנושא הזה כן ייטב. סיכמנו שננקוט כמה צעדים והכנתי גם תכנית לפעולה משותפת עם ראש הממשלה ושר האוצר כדי להתמודד עם הבעיה.

כל ענפי המשק במדינה התרגלו להיות סמוכים על שולחן הממשלה, וגם גורמי התיירות מחכים שהממשלה תעשה משהו. הם לא יצאו עכשיו בהצעה לחבילת תיור מיוחדת, אבל אם בעוד חודש או חדשיים המצב יהיה קשה, יתחילו לשאול מה עשה משרד התיירות, ואנחנו נצטרך לספק את התשובה. אין מנוס מכך. אינני יכול להעניש אותם על שהם לא עשו דבר, אלא להעניש את עצמי, את עם ישראל. לכן אני צריך לפעול ולשכנע גם אחרים לפעול.

לשאלה בעוין נסיעותי לחו"ל, אני מציע לא להתייחס לזה, כי זה נושא הגובל בתחום הסנסציה. אי אפשר להתמודד איתו. אני חושב שצריך לעשות את המלאכה, ולעשות אותה בצורה שאחה משוכנע שהיא נכונה. השיירה ממשיכה כל זמן שאחה יודע שאחה עושה את הדברים שאתה צריך לעשותם. שר איננו יכול לשלוט על המערכת באמצעות שלט רחוק. זה לא יחכן לא בארץ ולא בחו"ל. אבל העתונות בשלה, לא נשנה אותה, כל כולה הפכה לעתונות צהובה, סנסציונית. אנחנו צריכים להתמודד עם המצב הזה בעשיה ולא בדיבורים.

תודה רבה לכם.

היו"ר י' כהן:

תודה רבה לשר וגם לחבר עוזריו. שמענו סקירה, קיימנו דיון מעניין ושמענו גם תשובות.

נציג האוצר מבקש רשוח להערה.

י' בן-חיים:

נאמר כאן שפקידי האוצר מוסרים לשר אינפורמציה לא נכונה. אני חושב שהוועדה מן הראוי שתבקש על כך אינפורמציה, כי אני חושב שהדברים מתייחסים בין היתר אלי ואולי גם לממונים עלי. שנית, היתה לי ויש לי הזכות להיות כלב השמירה של התקציב. תודה רבה.

היו"ר י' כהן: תודה רבה.

החלת דין הרציפות על חוק הנגב

היו"ר י' כהן:

חבר הכנסת ז' אמיר ביקש שהוועדה תאשר את החלת דין הרציפות על חוק הנגב שהוא היה היוזם שלו. הנושא נדחה מאתמול להיום. האמת היא שרצינו לשמוע את שר האוצר או את סגנו כדי לדעת מה יחסם לנושא. הדבר לא התאפשר עד שעה זו.

מ' בר-און:

הנושא הוא בסמכות הוועדה?

י' ז' אמיר:

הוועדה היא המוסמכת להחליט על כך.

היו"ר י' כהן:

יש להניח שמאז הובא החוק לקריאה ראשונה יש עליו השגות גם למשרד האוצר וגם לחברי הוועדה.

א' קרשנר:

החוק עבר בקריאה ראשונה ואנחנו צריכים עכשיו לתת אור ירוק להמשיך בדיון.

היו"ר י' כהן:

הדיון בהצעת החוק יתקיים בוועדה ונוכל לשמוע את אנשי האוצר ואת חברי הוועדה. במהלך הדיון נוכל לקבל חלק מסעיפי החוק, או להכניס בהם שינויים. כל זה נשאר פתוח לדיון. אבל בשלב זה אני ממליץ שנאשר את החלת דין הרציפות על חוק הנגב.

הוחלט:

להחיל את דין הרציפות על החוק.

היו"ר י' כהן:

אני מברך את חבר הכנסת בני שליטא שהצטרף לוועדת הכספים. אני מקווה ומאמין שהוא יתרום מידיעותיו, כשרונו ונסיונו לעבודת ועדת הכספים. אני מודה לכם ונועל את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 13.30)